

Justitiële verkenningen

**documentatieblad
van het
ministerie van justitie**

---

nummer 3, 1976

uitgave van het wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum

wodc

Inhoud

Alternatieve strafrechtelijke sancties

een inleidend artikel / blz. 96

Literatuuroverzicht

Algemeen / blz. 127

Strafrecht en strafrechtspleging / blz. 128

Criminologie / blz. 133

Gevangeniswezen / blz. 138

Reclassering / blz. 139

Psychiatrische zorg / blz. 139

Kinderbescherming / blz. 140

Politie / blz. 140

Drugs / blz. 141

Boekwerken / blz. 143

Redactie

drs. G. A. van Bergeijk

drs. M. W. Bol

mr. M. R. Duintjer-Kleijn

Wetenschappelijk onderzoek- en

documentatiecentrum,

Plein 2b, 's-Gravenhage

Voor inlichtingen en adreswijzigingen

Telefoon 61 43 11, toestel 434

Druk

Staatsdrukkerij 's-Gravenhage

---

*Opname in dit Documentatieblad
betekent niet, dat de inhoud van het
artikel het standpunt van de Minister
van Justitie weergeeft.
Het Wetenschappelijk onderzoek-
en documentatiecentrum wil slechts
uw aandacht vestigen op hetgeen
in de vakliteratuur leeft.*

Alternatieve strafrechtelijke sancties

De gevangenisstraf draagt niet bij tot een afname van de criminaliteit. Bovendien stigmatiseert zij de delinquent en kost zij de staat veel geld. Dit alles heeft teweeggebracht, dat in en buiten Nederland de roep om alternatieven steeds luider is geworden. In dit themanummer wordt getracht om verschillende pogingen die tot nu toe zijn verricht om met name de korte onvoorwaardelijke vrijheidsstraf terug te dringen eens duidelijk op een rij te zetten, zodat wellicht de toegang tot het onderwerp eenvoudiger wordt.

In aansluiting op het inleidende artikel zijn de volgende buitenlandse artikelen in verkorte vorm weergegeven:

Robert Jefferey en Stephen Woolpert

Werkverlof: een alternatief voor opsluiting / blz. 110

Howard Standish Bergman

Werken voor de gemeenschap in Engeland / blz. 114

Hans Joachim Schneider

Behandeling in vrijheid; *nieuwe vormen van maatschappelijke reactie op strafbaar gedrag* / blz. 117

John M. Flackett

Jeugd delinquenten in de vrije maatschappij; *enkele recente ervaringen in de Verenigde Staten* / blz. 121

Commissie Vermogensstraffen

Samenvatting van de voorstellen / blz. 124

Alternatieve strafrechtelijke sancties

door drs. M. W. Bol*

Toen op 8 december 1971 de Rechtbank te Arnhem drie jeugdige delinquenten, verdacht van openlijke geweldpleging, bij wijze van 'alternatieve sanctie' als bijzondere voorwaarde bij hun vonnis veroordeelde tot het verlenen van diensten in onder andere een verpleegtehuis en een inrichting voor invaliden, ontspoon zich in Nederland een vrij uitgebreide discussie over de toelaatbaarheid van dit soort voorwaarden.

Dat de rechter hier overging tot het opleggen van een dergelijke voorwaarde kan wellicht verklaard worden vanuit onvrede met het bestaande sanctiepakket. Daarin bevindt zich met name één straf, waarmee men zowel in binnen- als buitenland al jarenlang niet meer zo gelukkig is. Dit is de korte, onvoorwaardelijke vrijheidsstraf en de beschouwingen over alternatieve sancties die hieronder zullen volgen moeten steeds tegen de achtergrond van deze straf worden gezien.

Die korte vrijheidsstraf wordt veelvuldig toegepast voor alle mogelijke delicten. Absoluut gezien zijn het voornamelijk de eenvoudige en gekwalificeerde diefstal en de delicten genoemd in de artikelen 26, 30 en 32 van de Wegenverkeerswet waarvoor ze het meest wordt toegepast. Het is de vraag waarom nu juist deze vorm van vrijheidsstraf zo in onmin is geraakt. In de literatuur kan met betrekking hiertoe een drietal oorzaken worden onderscheiden, die nu eens afzonderlijk worden genoemd, dan weer door elkaar heenlopen. *Ten eerste* lijkt de korte vrijheidsstraf niet erg doelmatig: de mogelijke conflicten die het delict in de samenleving veroorzaakt heeft, worden er niet mee opgelost en het gedrag van de delinquent noch van andere leden van de samenleving wordt er op de gewenste manier door beïnvloed (de recidive neemt niet af; first offenders blijven komen). Het sterk afgenomen geloof in de gedragsbeïnvloedende werking van de gevangenisstraf was onder meer opvallend op de conferentie van de International Penal and Penitentiary Foundation die in 1974 te Helsinki gehouden werd met als thema:

* De schrijfster is als redactrice van Justitiële verkenningen werkzaam op het WODC.

Heeft de gevangenis nog toekomst?
Een tweede bezwaar tegen de korte vrijheidsstraf is het stigma dat ervan uit kan gaan. Mensen die – ook al is het voor korte tijd – ‘gezetten’ hebben, lopen bijvoorbeeld kans ontslagen te worden en komen daarna moeilijker aan werk (Buikhuisen en Dijksterhuis, 1969).

Ten derde is de gevangenisstraf een relatief dure sanctie: in 1972 kostte zij de staat gemiddeld al ongeveer f 150,- per gedetineerde per dag. Iedere gedetineerde die een jaar zit kost de gemeenschap dus minstens 55.000 gulden.

Gezien in het licht van het bovenstaande is het dan ook niet verwonderlijk dat de overheid zelf het zoeken naar alternatieven bevordert: op 13 september 1974 werd de Commissie Alternatieve Strafrechtelijke Sancties door de Minister van Justitie ingesteld. Voor deze commissie staan de volgende vragen centraal:

- 1) Kan de korte onvoorwaardelijke vrijheidsstraf verder teruggedrongen worden?
- 2) Kan het straffen-arsenaal zoals in het Wetboek van Strafrecht is opgenomen meer gedifferentieerd worden toegepast?

3) Wat voor nieuwe strafrechtelijke sancties zijn naast de onvoorwaardelijke vrijheidsstraf denkbaar?

Teneinde nu inzicht te krijgen in de mate waarin de korte vrijheidsstraf in Nederland wordt toegepast zullen we hieronder eerst wat cijfers op dit terrein presenteren. Daarna zullen we aan de hand van literatuur nagaan, wat er tot op heden in en buiten Nederland is uitgedacht en toegepast ter vervanging van deze sanctie.

Tenslotte zullen we ons afvragen in hoeverre deze alternatieven een verbetering betekenen. Daarbij komen ook eventuele nadelen, die bij toepassing ervan te verwachten zijn, aan de orde.

Enkele cijfers

Gaan we nu eerst na hoe de verhouding gevangenisstraf – geldboete zich sinds 1960 in ons land heeft ontwikkeld (zie tabel 1), dan blijkt dat de geldboete in al deze jaren wel veel vaker wordt opgelegd dan de gevangenisstraf, maar dat de verhouding tussen beide straffen globaal genomen constant blijft.

Tabel 1
 Opgelegde gevangenisstraf en geldboete in procenten van het totaal aantal schuldigverklaringen*

jaar	gevangenisstraf	geldboete en geldboete + vw vrijheidsstraf	overige
1960	34,4	61,4	4,2
1962	34,4	61,9	3,7
1964	33,9	63,1	3,0
1966	33,2	62,9	3,9
1968	33,6	62,5	3,9
1970	33,0	63,2	3,8
1972	34,7	61,1	4,2
1974	32,7	63,9	3,4

Bron: C.B.S. Criminele Statistieken.

* Betreft strafzaken waarvan de Arrondissementsrechtbank kennis neemt (economische delicten niet inbegrepen).

Als we vervolgens de gevangenisstraf op zich bekijken zien we in tabel 2 dat over een reeks van jaren steeds ruim 96 procent van de veroordelingen tot gevangenisstraf wordt uitgesproken voor de termijn van maximaal een jaar. Verder valt uit deze tabel af te leiden dat sinds 1960 de korte onvoorwaardelijke gevangenisstraf van minder dan een half jaar aanzienlijk is toegenomen.

Het is opmerkelijk dat in een tijd waarin men steeds meer oog krijgt voor de schadelijke neveneffecten van de korte onvoorwaardelijke vrijheidsstraf (van minder dan een half jaar) juist deze sanctie in toenemende mate wordt opgelegd. Dat in de loop der jaren de vrijheidsstraf zo weinig terrein heeft hoeven prijsgeven, heeft waarschijnlijk mede te maken met het gebrek aan alternatieven en de terughoudendheid van de rechterlijke macht om ook in gevallen waarin dat heel goed mogelijk zou zijn een geldboete op te leggen.

Zijn die alternatieven nu werkelijk zo schaars? Dit wordt hieronder nagegaan.

Op zoek naar alternatieven

Alternatieven voor de onvoorwaardelijke vrijheidsstraf kunnen langs verschillende wegen gezocht worden:

- 1) Door modificaties in de tenuitvoerlegging van deze sanctie aan te brengen.
- 2) Door op groter schaal gebruik te maken van de voorwaardelijke veroordeling.
- 3) Door via de bijzondere voorwaarden van art. 14c Sr. ruimte te zoeken voor een alternatieve sanctievorm.
- 4) Door zich te bezinnen op wat men zou kunnen noemen: echte alternatieve sancties. Echt in die zin dat ze, als in de wet genoemde hoofdstraffen, in veel gevallen de plaats zouden kunnen innemen van gevangenisstraf en hechtenis. Op elk van deze vier mogelijkheden zullen we nu dieper ingaan.

ad 1 *Modificaties in de tenuitvoerlegging*

Getracht is door middel van modificaties in de tenuitvoerlegging van de vrijheids-

Tabel 2

Gevangenisstraffen van 1 jaar of korter in procenten van het totaal aantal opgelegde gevangenisstraffen

jaar	< 1 jr.	< ½ jr.			≥ ½ tot < 1 jr.	
		onv.	onv./vw.	vw.	onv. onv./vw.	vw.
1960	96,3	40,1	14,3	17,4	18,2	1,4
1962	96,5	45,0	15,0	12,8	17,6	0,7
1964	96,4	46,3	15,9	12,8	16,4	0,6
1966	96,8	49,4	17,1	10,8	15,8	0,5
1968	97,9	50,1	17,9	11,7	15,1	0,2
1970	98,5	50,7	20,3	13,1	12,4	0,2
1972	98,2	52,2	20,7	12,9	10,9	0,1
1974	96,4	52,1	21,2	- ¹	9,9	- ¹

Bron: C.B.S., Criminele Statistieken.

¹ Deze twee percentages konden nog niet worden uitgesplitst. Bij elkaar is het 13,4 procent.

straf de negatieve werking te beperken en zo mogelijk deze te veranderen in positieve zin. Zo kent men half-open gevangenis (bijvoorbeeld 'de Fleddervoort' te Veenhuizen), open gevangenis (bijvoorbeeld de gevangenis te Eyselshoven), en als overgang naar de vrije maatschappij de zogenaamde half-way-houses (bijvoorbeeld 'Woodrose' in Amsterdam) en sluis-internaten (bijvoorbeeld 'De Wiem' in Enschede).

Speciaal voor kort-gestraften werd op 15 januari 1970 in ons land de weekend-executie ingevoerd. Iemand die een gevangenisstraf (of hechtenis als hoofdstraf) van maximaal veertien dagen moet ondergaan, kan de Officier van Justitie verzoeken de straf in gedeelten ten uitvoer te leggen in zijn vrije dagen. De Officier legt het verzoek met toevoeging van zijn advies voor aan de Procureur-Generaal die over de zaak beslist. In 1969 was naast anderen ook een door de Wiardi Beckman Stichting ingestelde commissie, die zich bezighield met de vrijheidsstraf, nog enthousiast over dit idee van de weekend-executie. Zij meende dat de sociale gevolgen van de aaneengesloten executie erdoor konden worden ondervangen; deze vorm van strafexecutie zou alleen de veroordeelde zelf treffen, niet zijn gezin. Na enkele jaren echter bleek er ook een groot aantal nadelen aan te kleven.

Over het algemeen werd de executie in gedeelten als zwaarder ervaren dan ononderbroken tenuitvoerlegging. Dat er toch nog zoveel verzoeken om kwamen, moet misschien worden toegeschreven aan het feit dat de veroordeelden vaak niet gemist konden worden in het eigen bedrijf, of als de werknemer ontslag vreesde als bij de werkgever bekend werd, dat ze waren veroordeeld.

Een andere modificatie van de vrijheidsstraf is, de gevangene toestaan in de vrije maatschappij een school- of beroepsopleiding te volgen. Deze mogelijkheid heeft volgens Smith, McKee en

Milan (1974) twee voordelen boven toepassing ervan in de gevangenis: ten eerste vanwege de grotere opvoedende waarde die ervan uitgaat, en ten tweede doordat aan de gevangenisdirectie het organiseren van dergelijke opleidingen op deze manier bespaard blijft. Een ander Amerikaans onderzoek heeft betrekking op het werkverlof en werd verricht door Jefferey en Woolpert (1974). De resultaten hiervan duiden erop, dat het werkverlof vooral ten goede komt aan degenen die naar verwacht de grootste kans lopen na vrijlating opnieuw in moeilijkheden te geraken. Opmerkelijk is daarbij, dat het meeste succes werd bereikt bij gevangenen met een straf van minder dan dertig of van meer dan negentig dagen. Een verkorte weergave van het artikel is te vinden op blz. 110 De half-open gevangenis met haar werken studieverloven blijkt dus beter te voldoen dan de weekend-executie. Ook de gedetineerden zelf hebben een voorkeur voor de eerste methode. Zo bleek in België al in 1964, dat gedetineerden die in de gelegenheid waren te kiezen tussen een verzoek om weekend-executie dan wel om tenuitvoerlegging in een half-open gevangenis, merendeels voor de laatste mogelijkheid kozen (Constant, 1975).

ad 2 Toepassing op grotere schaal van de voorwaardelijke veroordeling

Een duidelijke poging tot het terugdringen van negatieve gevolgen van de tenuitvoerlegging van de korte onvoorwaardelijke gevangenisstraf is, haar slechts voorwaardelijk toe te passen. Van deze mogelijkheid wordt, zoals al bleek uit tabel 2, frequent gebruik gemaakt. Aan deze voorwaardelijke tenuitvoerlegging kunnen algemene en bijzondere voorwaarden worden verbonden. Van Bemmelen (1975) zou bij misdrijven

waarvoor veelvuldig korte gevangenisstraffen worden opgelegd, de rechter bij een eerste veroordeling slechts bij uitdrukkelijk gemotiveerde uitzondering willen toestaan, een onvoorwaardelijke gevangenisstraf op te leggen.

De Canadese Law Reform Commission (1974) stelt iets dergelijks voor: zij zou willen dat de rechter het opleggen van een gevangenisstraf schriftelijk motiveerde.

Van Bemmelen denkt in dit verband aan delicten als de eenvoudige en gekwalificeerde diefstal en de misdrijven genoemd in de artikelen 26, 30 en 32 van de Wegenverkeerswet.

Asscher (1974) stelt voor om bij jeugdige voorwaardelijk veroordeelden, indien zij zich aan de voorwaarden houden, bij wijze van positieve sanctie hun naam uit het strafregister en het algemeen documentatieregister te schrappen.

Leloup (1972) noemt de voorwaardelijke gevangenisstraf onzindelijk. Hij vindt het een ambivalente maatregel waarbij de veroordeelde op infantiele manier bejegend wordt en zijn verantwoordelijkheid gekortwiekt.

Dat de rechter dikwijls een gedeelte van de korte vrijheidsstraf voorwaardelijk oplegt, kan misschien ten dele worden verklaard uit het feit, dat het justitiële apparaat zo overbelast is. Hoe slecht het trouwens aflopen kan, als men om die reden een verandering in het strafstelsel aanbrengt, is onder meer gebleken in Engeland. Men voerde daar in 1967 naast de twee bestaande instituten die min of meer overeenkomen met onze voorwaardelijke veroordeling, *conditional discharge* en *probation*, de 'suspended sentence' in. Deze sanctie houdt in, dat bij oplegging van een gevangenisstraf van hoogstens twee jaar de tenuitvoerlegging kan worden opgeschort onder voorwaarde dat de verdachte tijdens de proeftijd van eveneens hoogstens twee jaar, niet opnieuw een strafbaar feit begaat waarop gevangenisstraf staat. Men wilde met de

invoering van de suspended sentence een einde maken aan de overbevolking der Engelse gevangenissen. Het resultaat echter was, dat de gevangenissen er alleen maar voller op werden. Als reden hiervan noemen Sparks (1971) en het Engelse Home Office (1972), dat de sanctie dikwijls niet opgelegd werd in plaats van een gevangenisstraf, maar van een boete of probation order. Als ze niet bestaan had, zou slechts veertig à vijftig procent van de gevallen tot onmiddellijke gevangenisstraf hebben geleid. Verder is volgens Sparks gebleken, dat in geval van recidive de kans op gevangenisstraf veel hoger ligt dan die was bij recidive na een boete of probation. Er zijn in ons land verschillende voorstellen gedaan om deze Engelse probation over te nemen, onder andere in 1974 door Mulder en Schootstra in hun prae-advies voor de Nederlandse juristenvereniging (Van Bemmelen, 1974, 1975). De probation verschilt met name hierin van onze voorwaardelijke veroordeling, dat de op te leggen straf bij niet-nakoming niet meteen hoeft te worden uitgesproken. Op de vergadering zelf verklaarde een ruime meerderheid zich vóór invoering van de probation, al wees Van Veen erop, dat de regeling van sancties in het Wetboek nog weer minder doorzichtig zou worden. Van Veen schrijft elders (1974), dat invoering van de probation in zekere zin een stap terug zou zijn doordat het een meer 'paternalistisch' stelsel is dan dat van onze voorwaardelijke veroordeling. De voorwaardelijke invrijheidstelling, vergelijkbaar met het Engelse en Amerikaanse parole, wordt hier niet besproken aangezien deze alleen van toepassing is bij straffen van langere duur.

ad 3 *Bijzondere voorwaarden*

Zoals we al gezien hebben kunnen aan de

voorwaardelijke tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf ook bijzondere voorwaarden worden verbonden. Daardoor wordt het sanctiepakket in feite aanzienlijk uitgebreid. Het komt bijvoorbeeld voor dat de rechter gelast dat de veroordeelde zorg draagt voor de vergoeding van gemaakte schade, bepaalde café's niet bezoekt of zich onder behandeling laat stellen van een psychiater. Zoals al vermeld werd, legde op 8 december 1971 de politierechter te Arnhem aan drie jongens die openlijke geweldpleging hadden begaan, naast gevangenisstraf een bijzondere voorwaarde op, die niet gebruikelijk was en die veel stof heeft doen opwaaien. Zij kregen de opdracht in een aantal inrichtingen gedurende een bepaalde tijd werkzaamheden te verrichten, respectievelijk in een verpleegtehuis, een inrichting voor invaliden en een sociaal-pedagogisch centrum. Het voorstel hiertoe hadden de verdachten zelf gedaan. In hoger beroep, ingesteld door de Officier van Justitie, vernietigde het Arnhemse Hof de uitspraak van de politierechter. Zij was van mening dat met een dergelijke voorwaarde een andere straf werd gecreëerd dan de wet kent. De verdediging van één van de jongens ging in cassatie bij de Hoge Raad, die het arrest van het Arnhemse Hof vernietigde en de zaak verwees naar het Hof Den Bosch. Dit Hof oordeelde de dagvaarding nietig omdat er abusievelijk Rechtbank in plaats van Politierechter in was geschreven. Opnieuw tekende de verdediging cassatie aan. De Hoge Raad verwees de zaak terug naar het Bossche Hof dat het vonnis van de Arnhemse politierechter vernietigde. Wel concludeerde de Procureur Generaal, dat tewerkstelling van voorwaardelijk gestraften in het kader van een bijzondere voorwaarde *in principe* toelaatbaar kan zijn.

In de literatuur worden als hoofdargumenten tegen de 'werkvoorwaarde' voornamelijk de volgende twee genoemd: ten eerste

zou zij in strijd zijn met art. 4 van het Verdrag van Rome en art. 2 van het Verdrag van Genève (beide tegen dwangarbeid) en ten tweede zou de wet het creëren op deze wijze van een nieuwe straf niet toestaan.

Oomen (1972) acht de voorwaarde in strijd met de genoemde verdragen*. Het tweede argument gaf de doorslag bij de negatieve uitspraken van het Arnhemse en Bossche Hof.

Wennekers, Quint en Van Kalmthout (1973) bespreken nog een ander bezwaar dat is geopperd tegen de werkvoorwaarden: deze zouden volgens het Hof te Arnhem rechtsongelijkheid in de hand werken. Volgens de genoemde auteurs echter ligt de beschermingsfunctie van het gelijkheidsbeginsel daarin, dat voor elke verdachte de *meest gunstige* regeling moet worden getroffen. Van Veen stelt de vraag of de strafrechter wel de aangewezen instantie is om met voorwaarden ten aanzien van het gedrag van de veroordeelde te opereren. Zowel met het oog op de rechtszekerheid, de bescherming van de grondrechten, met name het recht op privacy, alsook vanuit de opvatting dat hulpverlening gebaseerd moet zijn op een vertrouwensrelatie in vrijwilligheid acht hij een en ander ongewenst. Hij schrijft dan ook: de bijzondere voorwaarden zouden beperkt moeten worden tot aanbevelingen — aan de verdachte — op niet nakomen waarvan geen sanctie kan worden gesteld door de rechter.

De veroordeelden zelf waren zeer te spreken over hun gedwongen tewerkstelling. De Vakgroep Sociale Psychologie van de Universiteit te Nijmegen die het project begeleidde, concludeert dat het verblijf en het werk in de betreffende inrichtingen voor de beoogde gedrags-

* Volgens art. 14 Sr. echter is de veroordeelde ook nu al verplicht tot het verrichten van de hem opgedragen arbeid. Oomen beschouwt dat kennelijk niet als dwangarbeid.

beïnvloeding bevorderlijker lijkt te zijn geweest dan een gevangenisstraf ooit had kunnen zijn. Terecht wijst Jonkers er echter op, dat deze jongens wisten dat ze in de pers kwamen en wel moesten aantonen hoe zinnig deze sancties waren. Overigens recidiveerde een van de veroordeelden later.

Ondanks alles is met het 'geval Arnhem' in ons land een belangrijke aanzet gegeven tot nadenken over opname van de zogenaamde 'werkvoorwaarde' in de strafwet. Mulder en Schootstra zouden er volgens hun prae-advies een voorwaarde van willen maken, die wettelijk geregeld zou moeten worden en die bij niet naleving aanleiding zou kunnen geven tot het opleggen van een geldboete. Denkbaar is, dat het niet al te lang meer duurt of deze en soortgelijke sancties kunnen niet alleen naast, maar zelfs in plaats van gevangenisstraf worden opgelegd. In dat geval zal er sprake zijn van 'echte' alternatieve sancties. Dat men hier en daar in het buitenland al zover is, blijkt uit het nu volgende.

ad 4 *Echte alternatieve sancties*

Tenslotte komen we dan bij wat we hiervoor de 'echte' alternatieven van de vrijheidsstraf hebben genoemd, te weten in de wet te noemen hoofdstraffen die de plaats van de gevangenisstraf zouden kunnen innemen.

Twee categorieën zijn hier te onderscheiden: *ten eerste* straffen die reeds thans als zodanig in de wet zijn vermeld of bijkomende straffen, die als hoofdstraf kunnen worden opgelegd en *ten tweede* bijkomende straffen waarvoor dat niet geldt en in het geheel nog niet genoemde sancties*. In de eerste

* Overigens zijn verschillende auteurs, onder meer Van Veen, van mening dat het onderscheid tussen hoofd- en bijkomende straffen dient te vervallen.

categorie is alleen de geldboete thans als hoofdstraf in de wet genoemd. De mogelijkheden om te komen tot een ruimere toepassing van deze sanctie zijn de laatste jaren volop in discussie. Belangrijke voorstellen op dit punt zijn vooral gedaan door de Commissie vermogensstraffen (1972). Zij stelt onder meer voor de speciale maxima van de boete te laten verdwijnen. Ook stelt zij voor, de betaling van een boete in termijnen wettelijk te regelen. Een samenvatting van de voorstellen der commissie is te vinden op blz. 124. Inmiddels is er één wetsontwerp verschenen dat gebaseerd is op de voorstellen van deze commissie en een ander verkeert in vergevorderde staat van voorbereiding. Het eerste ontwerp werd op de zitting 1974-1975 bij de Tweede Kamer ingediend en is getiteld: Herziening van de bepalingen van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering betreffende de tenuitvoerlegging van vermogensstraffen (13 386, nrs. 1-3).

Van Hattum (1975) is van mening dat in veel gevallen geldboete wel te prefereren zou zijn boven gevangenisstraf, 'als de delinquent de boete maar betalen kon'. Volgens hem is er een groot percentage jeugdige werklozen en steuntrekkers onder de delinquenten; bij niet-betaling zouden zij toch weer vervangende hechtenis moeten ondergaan, zoals niet de boeten direct of indirect door de bijstand worden betaald. Uit een nog niet gepubliceerd onderzoek van het WODC (1975) evenwel is gebleken dat er, in tegenstelling tot wat Van Hattum vermoedt, geen verband bestaat tussen de hoogte van de boete en eventuele problemen bij de executie. Wel moet hierbij in ogenschouw worden genomen, dat dit onderzoek alleen ridders onder invloed betreft.

Abspoel (1973) vindt dat het opleggen van geldboetes slechts zin heeft als het

naar draagkracht geschiedt, anders is de kans te groot dat de veroordeelde nieuwe delicten pleegt om de boetes te kunnen betalen. Hierdoor zullen ze volgens hem altijd betrekkelijk laag moeten blijven en daarom ook nooit helemaal de vrijheidsstraf kunnen vervangen.

Van de bijkomende straffen kan sinds 1958 de verbeurdverklaring ook als hoofdstraf worden opgelegd, tenzij op het feit meer dan zes jaar gevangenisstraf is gesteld.

Wat de tweede categorie betreft zijn er allereerst een aantal thans als bijkomende straffen genoemde sancties die tot hoofdstraf zouden kunnen worden getransformeerd. Het is met name de ontzegging der rijbevoegdheid, die als zodanig in aanmerking lijkt te komen. Dit met het oog op het feit, dat vanaf 1960 ongeveer dertig procent van alle gevangenisstraffen werd opgelegd wegens een delict terzake van de Wegenverkeerswet.

De maatregel schadevergoeding zoals de W.E.D. die kent is ook niet ondenkbaar als hoofdstraf, evenmin als schadevergoeding zoals die momenteel geëist kan worden via een bijzondere voorwaarde. Wel speelt hier hetzelfde probleem als bij de geldboete: de delinquent moet er financieel toe in staat zijn. In Engeland kent men sinds 1972 als maatregel naast de gewone eis tot schadevergoeding (compensation) de eis tot restitution, die voornamelijk het teruggeven van gestolen goederen betreft.

Bijzondere voorwaarden staan, zoals bekend, niet limitatief in onze wet opgesomd. Naast schadevergoeding zijn onder andere gangbaar:

- het plaatsen van de delinquent onder toezicht van de reclassering
- opname in een psychiatrische inrichting
- inbeslagname van de auto, als deze niet binnen een bepaalde tijd is gerepareerd
- het niet omgaan met bepaalde mensen

— niet op zaterdag en zondag rijden. Deze en soortgelijke sancties zou men zich eveneens als (hoofd) straf kunnen voorstellen.

Van de geheel nieuwe sancties die onze wet nog niet kent valt allereerst het werken voor de gemeenschap te noemen.

De Community Service Order

Bekend is de Engelse Community Service Order, die mogelijk is sinds de invoering van de Criminal Justice Act van 1972. Hierin werden met enige kleine wijzigingen de voorstellen overgenomen van het rapport 'Non-custodial and semi-custodial penalties', uitgebracht door het Engelse Home Office in 1970. De Community Service Order kan worden opgelegd bij misdrijven waarop gevangenisstraf staat als een afzonderlijke sanctie en houdt in dat de delinquent zich gedurende minstens veertig en hoogstens 240 uur verdienstelijk moet maken voor de gemeenschap. De delinquent moet ermee instemmen. Het werk wordt niet betaald en zou ook niet tegen betaling worden gedaan als het niet door de veroordeelden werd verricht (boodschappen doen, opknappwerk, tuin verzorgen en dergelijke). Het mag geen werk zijn waarmee aan anderen 'het brood uit de mond wordt gehaald' (Singer-Dekker, 1974). Bij frequente niet-nakoming wordt de veroordeelde een boete opgelegd of wordt hij terugverwezen naar de rechtbank. Voor een uitvoeriger bespreking van de C.S.O. zij verwezen naar het artikel van Standish Bergman (1975), waarvan een verkorte weergave is opgenomen op blz. 114. Het wezen van de C.S.O. ligt volgens Singer-Dekker (1975) hierin besloten, de veroordeelde te laten ervaren dat hij iets kan en dat hij iets kan afmaken. Dit alles ten behoeve van anderen. Een probleem acht zij hierbij wel, dat voor de juiste man het juiste werk moet worden

gevonden; een onjuiste plaatsing kan naar haar mening erger zijn dan gevangenisstraf. Dat benadrukt ook Harding (1974), die de C.S.O. introduceerde in Nottinghamshire. Hij schrijft dat de meeste veroordeelden zeer enthousiast reageren op de verantwoordelijkheden die ze krijgen opgedragen, maar dat sommigen die verantwoordelijkheid absoluut niet blijken aan te kunnen.

Zoals we zagen is een Nederlandse poging om van maatschappelijke dienstverlening een sanctie te maken mislukt. Wanneer men niettemin in de nabije toekomst overweegt deze sanctievorm in de wet op te nemen, dan moet met een aantal praktische problemen rekening worden gehouden. Fokkens en Van der Kruijs (1975) wijzen erop, dat bij ons grotere landelijke organisaties, die ermee zouden kunnen instemmen om bepaalde werkzaamheden door delinquenten te laten verrichten, ontbreken. In Engeland bestaan volgens hen juist wel veel van dat soort organisaties. Hierbij kan nog worden opgemerkt dat de markt extra snel verzadigd zal zijn, als men de delinquent — terecht — ook na zijn sanctieperiode in de gelegenheid wil stellen, het werk te continueren. Verder kan men zich voorstellen dat het soort dienstverlenende taken dat nu nog onbetaald is, bij een toename van de werkloosheid in ons land ten dele betaald gaat worden; op die manier zou dan toch nog het brood uit de mond van anderen worden gehaald.

Een ander probleem is, welke instantie in Nederland de C.S.O. zou moeten uitvoeren. Fokkens en Van der Kruijs pleiten ervoor, deze taak aan de reclasseringsinstellingen op te dragen.

Ook in andere landen kent men figuren als de C.S.O. Zo heeft men in Nieuw-Zeeland een vorm van vrijheidsstraf die gelijkenis vertoont zowel met de weekend-executie als met de C.S.O. Het is geen afzonderlijk in de wet genoemde sanctie,

maar een zeer vèrgaande modificatie in de tenuitvoerlegging. Deze zogenaamde 'periodic detention' mag niet langer duren dan twaalf maanden en voorwaarde is, dat de delinquent nog niet eerder een vrijheidsbenemende straf heeft ondergaan. Als hij niet meewerkt, kan de rechter alsnog een gewone gevangenisstraf en/of boete opleggen. De veroordeelden verblijven in werk-centra en jeugdigen moeten daar veertig uur per weekend en meestal nog twee à vier uur op de woensdagavond aanwezig zijn. Ze helpen mee het centrum te onderhouden, maar ook is het mogelijk dat ze daarbuiten tewerk gesteld worden in ziekenhuizen, liefdadigheidsinstellingen en dergelijke. Evenals bij de C.S.O. is dit werk onbetaald en zou het anders ook niet tegen betaling verricht zijn. Volwassenen komen alleen op zaterdagen en zijn verplicht de hele dag te werken (Seymour, 1969).

De straf van vrijheidsbeperking

Sinds 1969 kent ook Polen een hoofdstraf die een werkverplichting inhoudt. Deze straf wordt de straf van *vrijheidsbeperking* genoemd en kan drie verschillende vormen hebben. Bij de eerste vorm is de veroordeelde verplicht onder toezicht onbezoldigde arbeid te verrichten ten behoeve van de openbare dienst, gedurende twintig tot vijftig uur per maand. De tweede vorm kan alleen worden toegepast bij veroordeelden die ten tijde van hun veroordeling werkzaam waren in een gesocialiseerde werkplaats. De rechter kan gelasten dat 10 tot 25 procent van het loon naar de schatkist gaat of voor een sociaal doel wordt aangewend. De derde vorm kan slechts worden toegepast op personen die geen werk hebben. De rechter kan hen verwijzen naar een geschikte sociale werkplaats.

Bij niet-nakoming van de verplichtingen kan vervangende geldboete worden opgelegd. Bij correct nakomen kan de rechter na verloop van de halve straf-

tijd de tweede helft onvoorwaardelijk kwijtschelden. Het is ook de rechter, die algemeen toezicht heeft op het verloop van de tenuitvoerlegging. Volgens Zielinska (1976) hebben steekproefonderzoeken aangetoond dat de vrijheidsbeperking als een ernstige straf wordt opgevat. Sommigen vinden deze straf zelfs zwaarder dan de korte gevangenisstraf, vanwege het openbare karakter van de tenuitvoerlegging. Er is in Polen op betrekkelijk grote schaal statistisch-empirisch onderzoek verricht met betrekking tot de vrijheidsbeperkende straf. Hierbij bleek onder meer volgens Zielinska, dat zij voornamelijk wordt toegepast voor overtredingen tegen sociale en individuele eigendom en bij wegeverkeersdelicten. Ook bleek dat de nieuwe straf als doelmatiger equivalent van de onvoorwaardelijke korte vrijheidsstraf wordt gezien maar ook als equivalent voor de geldboete, hetgeen volgens Zielinska aanleiding geeft tot ernstige twijfel; tot nu toe wordt de vrijheidsbeperking meestal niet zozeer opgelegd in plaats van de onvoorwaardelijke gevangenisstraf als wel in plaats van een geldboete (vergelijk de suspended sentence in Engeland). Zielinska acht het te vroeg om een waardering te geven van de doelmatigheid van de straf. Wel verwacht zij dat deze straf een belangrijk politiek element zal worden bij de bestrijding van lichte vergrijpen.

Day Training Centres

Behalve dat men veroordeelden in de vrije maatschappij kan laten werken, kan men ze er ook 'behandelen'. Bekend is (weer) een Engels voorbeeld: dat van de Day Training Centres. Dit zijn naar een idee van Philip Priestley ingerichte centra, die vrijwel alleen bezocht worden door delinquenten met een groot aantal korte gevangenisstraffen achter de rug.

's Avonds en 's nachts zijn ze thuis. Het bezoeken van een D.T.C. mag niet langer duren dan 60 dagen en veroordeling ertoe is alleen mogelijk met instemming van de delinquent als voorwaarde bij een probation order. De centra zijn voornamelijk bedoeld voor sociaal onaangepaste persoonlijkheden, die hun eigen problemen nog moeten ontdekken; de opleidingsfunctie ontbreekt en men gaat er vanuit, dat de meesten weinig vaardigheid hebben zich in woorden uit te drukken. Daarom gebruikt men sport en spel, muziek, doe-het-zelf-werk en dergelijke (Kooyman, Van der Kruijs en Singer-Dekker, 1974). Tot nu toe functioneren er in Engeland een klein aantal D.T.C.'s bij wijze van experiment, met per centrum ongeveer vijftien veroordeelden onder leiding van probation officers en een directeur. Intensief toezicht is essentieel (Bottoms, 1973).

Ook in Amerika experimenteert men al veel met behandelingsprogramma's in de vrije maatschappij, met name voor jeugdige delinquenten. Dit soort programma's verdient speciale aandacht; vandaar dat een tweetal besprekingen die gewijd zijn aan voorbeelden ervan afzonderlijk zijn weergegeven. Een artikel van Schneider (1973) over projecten in Californië en Massachusetts is te vinden op blz. 117 en een artikel van Flackett (1974) over Massachusetts en Florida op blz. 121.

Het zal duidelijk zijn dat alternatieve sancties niet alleen voordelen bieden. Er zijn ook nadelen aan verbonden. Een aantal ervan is reeds zijdelings ter sprake geweest; thans zullen we er meer uitgebreid op ingaan.

Nadelen en problemen van de alternatieve sancties

Er bestaat een reële mogelijkheid dat de

nieuwe sancties, die weliswaar bedoeld zijn als een alternatief voor de vrijheidsstraf, in feite voor een groot deel de plaats gaan innemen van de geldboete en van andere niet-vrijheidsbeperkende sancties. De toepassing van de suspended sentence in Engeland was hier al een voorbeeld van. Niet voor niets wijst Sparks erop dat het van belang is een goed begrip en inzicht te hebben in de straftoemetingsgewoonten van de rechter, wanneer er een belangrijke verandering in het strafstelsel wordt aangebracht.

Volgens Greenberg staan te weinig mensen, die op zoek zijn naar alternatieve sancties, stil bij vragen van rechts-eenheid en rechtsgelijkheid. Ook als men de omschrijving van rechtsgelijkheid van Wenekers, Quint en Van Kalmthout hanteert, zal er toch een zeker minimum aan objectieve gelijkheid moeten bestaan. Anders, schrijft Greenberg, ondermijnt men bij het publiek ernstig het vertrouwen in het strafrechtelijk apparaat.

Ten aanzien van behandeling in de vrije maatschappij moet de vraag gesteld worden, of de gemeenschap wel zo gesteld is op de aanwezigheid van delinquenten in haar midden. Het Day Training Centre in Londen heeft op dit punt slechte ervaringen: de omwonenden hebben zich tegen de stichting van het centrum in hun buurt verzet, omdat ze bang waren dat hun huizen in waarde zouden dalen (Kooyman, Van der Kruijs en Singer-Dekker). Zulke problemen zullen er volgens Greenberg toe leiden, dat centra voor delinquenten bij voorkeur in de sloppenwijken worden ingericht en dat de bezoekers ervan op die manier nog niet echt in de vrije maatschappij geïntegreerd worden.

In verband met de uitbreiding van de mogelijkheden tot behandeling die door

de alternatieven geboden worden bestaat het gevaar dat de rechter teveel de plaats van de psychiater gaat innemen. Zo vraagt Van Veen zich af, of de rechter wel de aangewezen instantie is om uit te maken of de veroordeelde een behandeling nodig heeft en zo ja, welke. Als men deze vraag ontkennend beantwoordt, dan zou dat ervoor pleiten om behandeling of tewerkstelling in de vrije maatschappij weliswaar als een aparte sanctie in de wet op te nemen, maar om, evenals bij de huidige gevangenisstraf, aan de tenuitvoerleggende instanties over te laten in welke vorm die behandeling plaatsvindt.

Greenberg vreest dat bij een toename van behandeling in vrijheid de overblijvende gevangenen wel zeer zwaar gestigmatiseerd zullen worden. Ook acht hij het niet uitgesloten, dat bij de beslissingen over wel of niet in vrijheid behandelen fouten gemaakt worden, zodat misschien een niet-gevaarlijke delinquent toch wordt opgesloten, en omgekeerd.

Een ander probleem tenslotte wordt door Newman (1975) geopperd. Hij is van mening, dat de meeste strafrechtplegers niet werkelijk met een bepaald doel voor ogen een straf opleggen, maar *zogenaamde* doelen hanteren als rationalisatie voor verwijdering van storende elementen uit de maatschappij. Zou dit zo zijn, dan bestaat de kans dat bij een uitbreiding van de strafwet de Officieren relatief zwaardere delictsoomschrijvingen gaan gebruiken en dat als gevolg daarvan de rechters ook zwaardere sancties gaan opleggen.

Slotbeschouwing

In het voorgaande hebben we gezien dat er in principe een aantal mogelijkheden is om het bestaande sanctiepakket aan te vullen met straffen die als alternatief

voor — met name de korte — vrijheidsstraf dienst kunnen doen. Tevens moet echter worden geconstateerd dat de 'oogst' aan alternatieven betrekkelijk gering is geweest. Veel meer dan een ruimer gebruik van de voorwaardelijke veroordeling, een aantal modificaties in de tenuitvoerlegging van de onvoorwaardelijke vrijheidsstraf, een aantal behandelingsprogramma's voor jeugdigen en een tweetal andere geheel nieuwe sancties heeft zij eigenlijk niet opgeleverd. Bovendien kwam naar voren dat de besproken sanctie-alternatieven niet alle zonder bezwaar zijn. Het lijkt daarom goed aan het einde van deze inventarisatie de balans eens op te maken en mogelijke voor- en nadelen tegen elkaar af te wegen. Daarbij dienen we ons in de eerste plaats te realiseren dat het creëren van alternatieve sancties slechts van belang is voor diegenen die, na het doorlopen van allerlei selectiemechanismen, uiteindelijk worden schuldig bevonden door de rechter en gestraft. Dat dit aantal slechts een fractie bedraagt van het totaal aan mensen die een delict plegen is langzamerhand algemeen bekend. Niet alleen is er een aanzienlijk deel van de werkelijk gepleegde criminaliteit dat niet ter kennis van de politie komt (het zogenaamde dark-number), maar ook van de wel ter kennis gekomen delicten bereikt een zeer groot gedeelte de rechter niet. Volgens Enschedé (1969) wordt 85 procent van de geregistreerde criminaliteit door politie en Openbaar Ministerie afgedaan. Bij het denken over alternatieve sancties zijn we derhalve bezig aan de marge van het strafrechtelijke systeem, hetgeen overigens niet wil zeggen dat het zoeken naar dergelijke alternatieven bij voorbaat als weinig zinvol moet worden bestempeld. Immers absoluut gezien is het aantal mensen dat jaarlijks tot een vrijheidsstraf wordt veroordeeld zeer aanzienlijk (± 14.000) en voor hen en voor een beter functione-

ren van het strafrechtelijk systeem in deze fase, zou het aanbieden van alternatieve strafrechtelijke sancties belangrijk kunnen zijn. Met nadruk wordt hier gesteld 'kunnen' zijn, omdat het invoeren van alternatieven op zich geen verbetering hoeft te betekenen. Nog afgezien van het feit dat wat de één als een verbetering ziet, door de ander vanuit een ander gezichtspunt als een verslechtering kan worden beschouwd, bestaat er over een aantal aspecten van de alternatieve sancties nog te veel onzekerheid om zonder meer tot toepassing ervan op ruime schaal over te gaan. Kosten en baten zijn nog onvoldoende afgewogen en als gevolg daarvan valt over de te verwachten meeropbrengst nog weinig te zeggen. Nu zal de situatie waarin die meeropbrengst exact valt te berekenen voorlopig wel niet worden bereikt, maar het zou toch nuttig zijn over meer informatie te beschikken dan thans het geval is.

Zo zou men ondermeer inzicht moeten hebben in de *effectiviteit* van de nieuwe sancties ten opzichte van de thans gehanteerde: over die laatste is al bijzonder weinig bekend en het lijkt daarom niet erg zinvol tot invoering van andere sancties over te gaan voordat het nut ervan enigszins is komen vast te staan. Belangrijk is het in dit verband te weten hoe de alternatieven door de justitiabelen worden ervaren. Zoals we al zagen zouden ze vooral moeten dienen als substituuat voor de korte onvoorwaardelijke vrijheidsstraf. Deze wordt doorgaans opgelegd voor betrekkelijk lichte vergrijpen. Het is niet ondenkbaar dat de daders van dergelijke delicten het ondergaan van een alternatieve sanctie als een veel grotere inbreuk op hun privacy beschouwen dan de gevangenisstraf die ze tevoren moesten ondergaan. Vanuit het gezichtspunt dat de straf leedtoevoeging beoogt is daar

wellicht weinig op tegen maar uit het oogpunt van humanisering valt er dan wel degelijk bezwaar te maken.

Ook het *stigma* dat oplegging van een alternatieve sanctie zou kunnen opleveren dient in dit verband een factor van overweging te zijn. Een ander mogelijke 'kostenfactor' die verdere bestudering behoeft is de grotere belasting van het justitiële apparaat, die van het op ruime schaal toepassen van alternatieve sancties het gevolg zou kunnen zijn. Het gaat vermoedelijk om vonnissen die meer gecompliceerd zijn dan die waarbij een korte vrijheidsstraf wordt opgelegd en die ook waarschijnlijk een betere motivering behoeven.

Dat tenslotte in deze afweging de *financiële kosten* van tenuitvoerlegging van de alternatieve sancties niet buiten beschouwing kunnen blijven, behoeft nauwelijks betoog. Het zal niet eenvoudig en ook niet goedkoop zijn een organisatie op te zetten die voor de executie van een C.S.O. kan zorgdragen, terwijl eveneens het inrichten van één of meer Day Training Centres zeker in eerste instantie ook extra geld zal kosten.

Het valt te verwachten dat de Commissie Alternatieve Sancties onder voorzitterschap van professor Enschedé zich over deze en andere vragen zal buigen en een poging zal doen ze te beantwoorden. Of echter een zinvolle beantwoording mogelijk zal blijken zonder eerst in eigen land op kleine schaal met de invoering van een aantal alternatieve sancties te 'experimenteren' is nog de vraag. Wellicht zou een dergelijke invoering van substituten voor de (korte) vrijheidsstraf veel waardevol materiaal kunnen opleveren om tot een meer verantwoorde uiteindelijke beslissing te komen.

Literatuurverwijzingen

1. **Abspoel, J. J.** Vervolgings- en straf-toemettingsbeleid als instrumenten voor een moderne strafrechtspleging. *Proces*, 52e jrg. nr. 7/8, juli/augustus 1973, blz. 151-164.
2. **Asscher, B. J.** Tanden van het recht — Oriënterende beschouwingen over sancties. *Proces*, 53e jrg., nr. 3, maart 1974, blz. 59-61.
3. **Bemmelen, J. M. van.** Voorwaardelijk. Delikt en delinquent, 4e jrg., nr. 8, oktober 1974, blz. 391-397.
4. **Bemmelen, J. M. van.** Herziening van het strafrechtelijk sanctiestelsel. *Nederlands juristenblad*, 50e jrg., nr. 9, 1975, blz. 265-274.
5. **Bottoms, A. E.** Day Training Centres. *Criminal law review*, januari 1973, blz. 21-23.
6. **Buikhuisen, W. en F. P. Dijksterhuis.** Sollicitatiekansen van delinquenten. *Nederlands tijdschrift voor criminologie*, 11e jrg., nr. 1, maart 1969, blz. 50-59.
7. **Canadian Law Reform Commission,** *The Working paper no. 3 on The Principles of sentencing and dispositions.* Maart 1974.
8. **Constant, J.** Door de Belgische Wetgever voorgeschreven maatregelen ter vervanging van de vrijheidsstraffen van korte en gemiddelde duur. *Bulletin van het bestuur strafinrichtingen*, 29e jrg., nr. 2, maart/april 1975, blz. 71-109.
9. **Enschedé, Ch. J.** Beginselen van strafrecht. Kluwer, Deventer, 1969.
10. **Fokkens, J. W. en P. N. van der Kruys.** Wie voert de Community Service Order uit? *Proces*, 54e jrg. nr. 7/8, juli/augustus 1975, blz. 153-161.
11. **Greenberg, D. F.** Problems in community corrections. *Issues in criminology*, 10e jrg., nr. 1,

- voorjaar 1975, blz. 1-33. Voor een verkorte weergave zie Justitiële verkenningen, nr. 10, 1975, blz. 444-448.
12. **Harding, J.** The offender and the community. Social work today, 5e jrg., nr. 16, 14 november 1974, blz. 478-481.
13. **Hattum, W. F. C. van.** Afschaffing van de gevangenisstraf. Balans, 6e jrg., nr. 8, september 1975, blz. 29-33.
14. **Jonkers, W. H. A.** Gedwongen tewerkstelling als sanctie? Proces, 51e jrg., nr. 7/8, juli/augustus 1972, blz. 149-155.
15. **Kalmthout, A. van en H. Quint.** Met het systeemperspectief blijven we altijd zitten. Ars aequi, 23e jrg., nr. 5, mei 1974, blz. 259-266.
16. **Kooyman, P., P. van der Kruijs en H. Singer-Dekker.** Het Day Training Centre. Proces, 53e jrg., nr. 10, oktober 1974, blz. 226-230.
17. **Leloup, J. J. H.** Voorwaardelijke gevangenisstraf is onzindelijk. Proces, 51e jrg., nr. 4, april 1972, blz. 73-82.
18. **Newman, G.** Theories of punishment reconsidered: rationalisations for removal. International journal of criminology and penology, 3e jrg., nr. 2, mei 1975, blz. 163-182. Voor een verkorte weergave zie Justitiële verkenningen, nr. 10, 1975, blz. 440-443.
19. **Oomen, C. P. Chr. M.** 'Werken' in plaats van 'zitten': een gewenste nieuwe ontwikkeling in de strafrechtspraak? Nederlands juristenblad, 47e jrg., nr. 10, 4 maart 1972, blz. 257-267.
20. **Oomen, C. P. Chr. M. en Y. In 't Veld-de Bok.** Alternatieve strafrechtelijke sancties. Een literatuurrapport. September 1975.
21. **Rapport van de Wiardi Beckman Stichting.** De vrijheidsstraf. Augustus 1969.
22. **Report of the Advisory Council on the Penal System.** Non-custodial and semi-custodial penalties. Her Majesty's Stationery Office. Londen, 1970.
23. **Seymour, J. A.** Periodic detention in New-Zealand. British journal of criminology, 9e jrg., nr. 2, april 1969, blz. 182-187.
24. **Singer-Dekker, H.** Niet zitten maar werken, hier en overzee. Proces, 53e jrg., nr. 4, april 1974, blz. 79-85.
25. **Singer-Dekker, H.** Niet zitten maar werken, dat is een hele klus. Proces, 54e jrg., nr. 12, december 1975, blz. 254-257.
26. **Smith, R. R., J. M. McKee en M. A. Milan.** Studyrelease policies of American correctional agencies: a survey. Journal of criminal justice, 2e jrg., nr. 4, 1974, blz. 357-363.
27. **Sparks, R. F.** The use of suspended sentences. Criminal law review, juli 1971, blz. 384-401.
28. **Veen, Th. W. van.** Weekend-dienst, bijzondere voorwaarde of nieuwe straf? Proces, 52e jrg., nr. 4, april 1973, blz. 81-85.
29. **Veen, Th. W. van.** De bijzondere voorwaarden. Proces, 53e jrg., nr. 10, oktober 1974, blz. 189-196.
30. **Wennekers, N., H. Quint en A. van Kalmthout.** Wie niet zitten wil, mag ook niet werken. Ars aequi, 22e jrg., nr. 3, maart 1973, blz. 115-132.
31. **Zielinska, E.** De straf van 'vrijheidsbeperking' volgens het Poolse Wetboek van Strafrecht van 1969. Delikt en delinkwent, 6e jrg., nr. 2, februari 1976, blz. 90-96.

Werkverlof, een alternatief voor opsluiting

door Robert Jeffery en Stephen Woolpert

Er zijn twee belangrijke problemen bij de straftoemeting. Het eerste is gelegen in de tegenstrijdige eis dat de sanctie zowel moet straffen als resocialiseren. Omdat het onmogelijk is deze beide doelen tegelijk te dienen, moeten rechters kiezen voor het één ten koste van het ander, of een compromis sluiten dat geen van beide doelen dient. Het tweede probleem is gelegen in het feit dat de sanctie op de toekomst gericht is, op de vraag hoe de verdachte en potentiële andere verdachten zich in de toekomst zullen gedragen. Het voorstellen hiervan wordt bemoeilijkt door het feit dat rechters niet goed weten door welke wetten het gedrag beheerst wordt (wetten die vaak afwijken van wat het 'gezond verstand' daarover denkt) en door het gebrek aan systematische

evaluatie van de effecten van strafrechtelijke sancties. Ook horen rechters vaak helemaal niet wat voor effect een door hen opgelegde sanctie op een delinquent heeft gehad en worden zij niet verantwoordelijk gesteld voor dit effect. Velen maken zich bezorgd over de straf-toemetingspraktijk en zeggen dat deze het tegendeel is van rationele sociale planning. Wetenschapsmensen wijzen erop dat het straffen van delinquent gedrag een averechts effect kan hebben als niet meteen sociaal aanvaardbare alternatieven worden aangeleerd. Ook de waarde van de gevangenisstraf wordt in twijfel getrokken en allerlei alternatieven worden aanbevolen als zijnde effectiever en goedkoper.

Dit onderzoek betreft een programma waarbij geselecteerde gedetineerden verlof krijgen om buiten de gevangenis een baan te hebben. Na het werk keren ze terug naar de inrichting. Drie basis-kenmerken van dit programma zijn: het is een geïndividualiseerde aanpak, waarbij minder directe controle over de gedetineerde wordt uitgeoefend dan normaliter; het accent ligt niet op resocialisatie maar

* Dit is een verkorte weergave van het artikel: Work furlough as an alternative to incarceration: an assessment of its effects on recidivism and social cost. In: The journal of criminal law and criminology, 65e jrg., nr. 3 september 1974 blz. 405-415. Voor een korte samenvatting zie excerpt nr. 367 in nr. 6, 1975.

op het vergemakkelijken van de terugkeer naar de maatschappij en het kost minder dan gewone gevangenisstraf, omdat de gedetineerden meebetalen aan de kosten van het programma en bovendien hun gezin kunnen onderhouden en eventuele schulden aflossen.

De moeilijkheid bij het evalueren van de effectiviteit van zo'n programma ligt in het samenstellen van de controlegroep, omdat men *die* gedetineerden voor het programma selecteert, van wie men de beste resultaten verwacht. De controlegroep bij dit onderzoek werd samengesteld uit gewone gedetineerden die dezelfde sociale en criminele achtergrond hebben als de mensen in het programma. Bij het onderzoek werd bekeken welke invloed het al dan niet in het programma opgenomen zijn op de recidive had en ook welke invloed verschillende achtergrondgegevens hierop hadden.

Methode

Onderzocht werd het werkverlof-programma in San Mateo County, Californië, dat sinds 1966 bestaat. Er worden zowel mensen in opgenomen die al een baan hebben, als mensen die nog werk moeten zoeken. Wie werkt moet vast werk hebben met een normaal loon en dergelijke. De meeste gedetineerden blijven na hun ontslag uit de gevangenis in hun baan. De werkverlof-steekproef bestond uit iedereen die tot het programma werd toegelaten gedurende de eerste vier maanden van 1967 (dat waren 110 personen). De controlegroep bestond uit 94 mensen die in 1965 (voor het programma begon) in San Mateo een vrijheidsstraf ondergingen. Bij hun selectie werden dezelfde algemene criteria gehanteerd die voor het programma gelden: geen plegers van zedendelicten, drugdelicten en geweldsdelicten. Vervolgens werden de beide groepen vergeleken op leeftijd, ras,

burgerlijke staat, beroep, aantal vroegere veroordelingen, aard van het delict, lengte van de straf. De groepen bleken geen 'perfect match' te zijn, maar zij verschilden zo weinig, dat zij voor het onderzoek wel bruikbaar waren. Vast stond, dat een meerderheid van de mannen in de controlegroep voor het programma in aanmerking was gekomen, als dat in 1965 al had bestaan.

Toen de groepen aldus samengesteld waren werd van ieder individu nagegaan in hoeverre hij gerecidiveerd had in de vier jaar volgend op zijn ontslag uit de inrichting. Om verschillende redenen moesten één persoon uit de werkverlofgroep en twee uit de controlegroep verder buiten beschouwing gelaten worden.

A. Vergelijking van de groepen

Tabel 1 geeft een overzicht van de recidive van beide groepen na vier jaar. Zowel op het punt van 'gearresteerd worden' als op het punt van verdere veroordelingen deden de mensen die aan het werkverlofprogramma hadden deelgenomen het significant beter dan de anderen.

Tabel 1
Percentage gedetineerden die vier jaar na hun ontslag niet gearresteerd, resp. veroordeeld waren

	% niet gearresteerd	% niet veroordeeld
werkverlof	23	43
controle	13	23

De kans dat dit verschil aan het toeval te wijten was, werd berekend op 1 op 1000. Deze gegevens maken het dus zeer aannemelijk, dat het werkverlof-programma de terugkeer in de maatschappij na afloop van de vrijheidsstraf vergemakkelijkt. Uit het — hier niet weergegeven — verloop van de cijfers over de vier jaren

blijkt echter, dat deze gunstige effecten op de werkverlof-groep met de jaren afnemen. Uit statistische analyse van de gegevens bleek verder nog, dat voor beide groepen het eerste jaar na het ontslag significant meer arrestaties en veroordelingen opleverde dan de volgende jaren, hetgeen er op wijst dat het eerste jaar het moeilijkste is.

B. Criminele achtergronden

Tabel 2 laat zien dat er verschillen in succes zijn afhankelijk van het aantal vroegere veroordelingen en de lengte van de opgelegde vrijheidsstraf. Ook de aard van het gepleegde delict bleek van invloed te zijn.

C. Sociale achtergrond

Het werkverlof-programma bleek vooral een goede invloed te hebben op de leeftijdsgroep onder de 26 jaar. Gehuwden deden het na het werkverlof-programma niet beter dan na een gewone gevangenis-

straf. Ongehuwden daarentegen deden het na het werkverlof-programma veel beter. Ongeschoolde arbeiders bleken meer van het werkverlof-programma te profiteren dan geschoolden. Ook bleken mensen die op grond van hun ras tot een minderheidsgroep behoorden (onder anderen negers) het beter te doen in het werkverlof-programma dan in de gewone gevangenis. Hetzelfde gold voor de blanke meerderheidsgroep, maar in minder sterke mate. Dit kan echter samenhangen met het feit dat deze meerderheidsgroep beter geschoold was.

Discussie

Het percentage proefpersonen uit beide steekproeven samen die opnieuw veroordeeld werden, is teleurstellend hoog (66 procent), maar wel blijkt dat de resultaten van het werkverlof-programma gunstig zijn. Uit de werkverlof-groep werd 57 procent opnieuw veroordeeld, tegen 77 procent uit de controlegroep. Het sterkst wordt de gunstige invloed van het

Tabel 2
Percentage gedetineerden die vier jaar na hun ontslag niet gearresteerd, resp. veroordeeld waren als een functie van het aantal vroegere veroordelingen en de lengte van de vrijheidsstraf

subgroep	% niet gearresteerd		% niet veroordeeld	
	werkverlof	controle	werkverlof	controle
vroegere veroordelingen				
0-1	39	31	61	44
2-5	33	18	54	25
6-meer	12	3	29	11
lengte straf				
0-30 dagen	30	5	54	14
31-90 dagen	14	11	26	24
91 en meer dagen	29	27	52	33

programma gevoeld vlak na de vrijlating, als de kans op recidive het grootst is. Het belangrijkste gegeven dat het onderzoek heeft verschaft is waarschijnlijk dat het programma de beste resultaten heeft bij hen die anders na hun vrijlating de grootste kans hadden te recidiveren. Het hoogste risico bestaat bij ongeschoolde, ongehuwde mannen onder de 35 met meer dan twee vroegere veroordelingen. Van deze mensen werd vijftig procent niet veroordeeld na het werkverlof-programma, tegen slechts 10 procent na een gewone vrijheidsstraf. De reden voor het succes juist bij deze groepen, ligt misschien in het feit dat de belangrijkste therapeutische functie van het programma is mensen aan het werk te krijgen, terwijl dit groepen zijn waarbij de kans op werkeloosheid en daarmee op illegale activiteiten het grootste is. Verder zou deelname aan het programma een soort positieve etikettering mee kunnen brengen die goed is voor het zelfrespect. Aan de andere kant is het mogelijk dat geschoolde arbeiders tijdens hun detentie geen werk op hun eigen niveau kunnen vinden.

Het meest opmerkelijke resultaat van het onderzoek is dat het programma een gunstiger effect heeft op mensen die minder dan dertig of meer dan negentig dagen moeten zitten dan op de tussenliggende groep. Dit kan toeval zijn. Het kan ook zijn dat bij de mensen onder de dertig dagen veel jongeren zijn en dat zij die lang in het programma meedraaien stabiele werkgewoontes ontwikkelen en de kans hebben om te sparen.

Niet alleen de gedetineerden profiteren van het werkverlof-programma, maar de hele gemeenschap, door het terugbrengen van de sociale kosten van misdaad en bestraffing. De directe besparingen in geld zijn niet groot, aangezien een man in de gevangenis de staat per dag vermoedelijk ongeveer 6.85 dollar kost en een man in het werkverlof-programma

6.66 dollar. De grootste besparing ligt waarschijnlijk in de vermindering van de recidivecijfers, die leidt tot besparingen op het punt van man-uren bij de politie, voorlopige hechtenis, rechtbanken en toekomstige vrijheidsstraffen.

De selectiecriteria voor het programma zouden op twee manieren kunnen worden verbeterd. Om te beginnen zouden ze over het geheel soepeler gemaakt kunnen worden, opdat een groter deel van de gevangenisbevolking van het programma kan profiteren. Zo zou men kunnen pleiten voor toelating van plegers van zeden-, drug- en geweldsdelicten. Weliswaar zijn dit groepen die een hoog risico meebrengen, maar voor die groepen blijkt het programma nu juist uitermate goed te werken. De vraag is of de overgangproblemen naar de vrije maatschappij voor deze groepen dezelfde zijn als voor de mensen die nu aan het programma meedoen. Zonder betrouwbaar bewijs moet deze vraag onbeantwoord blijven.

De tweede verandering in de selectiecriteria zou zijn het herzien van de prognose voor het gedrag na de vrijlating, aan de hand van de uitkomsten van het onderzoek.

Meer onderzoek op dit terrein is nodig. Er moet uitgezocht worden welke variabelen precies het succes beïnvloeden, en welke relatie er bestaat tussen het hebben van werk en de beslissing om verschillende misdrijven te plegen. Verder is informatie nodig over de vraag hoe de deelnemers aan het programma werk krijgen en of het werk dat zij krijgen bij hun opleiding past. Tenslotte zou nagegaan moeten worden of de gunstige resultaten van het programma te danken zijn aan positieve etikettering en of recidive ook verminderd zou kunnen worden door mensen gewoon werk en geld te geven zonder ze op te sluiten.

Werken voor de gemeenschap in Engeland: een alternatief voor de vrijheidsstraf

door Howard Standish Bergman

Bij bestudering van het strafrechtssysteem in Engeland wordt men onder de indruk gebracht van de programma's van dienstverlening aan de gemeenschap. Het is inmiddels aan iedereen bekend, dat bij de traditionele gevangenisstraf de financiële en sociale kosten zeer hoog zijn, terwijl het rendement erg laag is. Er bestaat vrijwel overal een grote recidive. Bij een studie over mogelijke alternatieven voor de gevangenisstraf door de Home Secretary's Advisory Council on the Penal System (The Wootton Committee) kwam men in juni 1970 op een programma, dat gericht is op het werken voor de gemeenschap. Deze aanpak kreeg zijn juridische vorm in de 'Criminal Justice Act' van 1972.

Wat houdt dit werken voor de gemeenschap in?

We moeten voorop stellen dat dit werkprogramma in de vrije maatschappij is ontworpen als alternatief voor de *korte* gevangenisstraffen en dat dit programma geen vervanging voor de gebruikelijke

straf in geval van bijvoorbeeld georganiseerde misdaad beoogt te zijn. De rechter kan deze alternatieve sanctie opleggen aan de wetsovertreder die ouder is dan zeventien jaar in de vorm van bijvoorbeeld veertig tot tweehonderdveertig uur werken ten behoeve van de gemeenschap. Dit werk wordt niet betaald. Het in de sanctie opgelegde werk moet binnen één jaar worden uitgevoerd. Bovendien moet het werk in de vrije tijd worden gedaan. Op het eerste gezicht lijkt deze sanctie in strijd met de traditionele straf, maar ook deze sanctie wordt opgelegd door de rechter en geeft de verplichting om te verschijnen en te doen wat er gevraagd wordt. De werkprogramma's worden georganiseerd door de Probation en After Care Service, en uitgevoerd in samenwerking met (vrijwillige) particuliere organisaties zoals regionale ziekenhuizen, bejaarden-

* Dit is een verkorte weergave van het artikel: Community Service in England: an alternative to custodial sentence.

In: Federal Probation, 39e jrg., nr. 1, maart 1975, blz. 43-46.

Voor een korte samenvatting zie excerpt nr. 141.

tehuizen, jeugdverenigingen, instellingen voor gehandicapten en andere sociale instellingen. De National Council of Social Service functioneert als coördinator tussen de vrijwillige organisaties verspreid over Engeland. Dit is opvallend, omdat deze raad zelf ook een organisatie is die geheel vrijwillig optreedt. Zij bekijkt wat de behoefte aan werkers in het land is.

De werkverplichting wordt door de rechtbank opgelegd, nadat een magistraat heeft vastgesteld, dat een dienst aan de gemeenschap een geschikte sanctie is. De rechtbank stelt het aantal uren vast.

Degene die de dienstverlening organiseert doet een ruime navraag naar de achtergrond, de houding, opleiding en gezondheid van de veroordeelde. Het zijn vooral de vrijwilligers bij dit werk, die de veroordeelde tijdens het werk vooruit kunnen helpen. De veroordeelde werkt nooit alleen, maar altijd met vrijwilligers samen.

De maatschappelijke dienstverleningsopdracht moet aan vier voorwaarden voldoen. Ten eerste, de taak moet zinvol voor het individu en nuttig voor de gemeenschap zijn. Ten tweede, het werk moet voor het individu bijdragen tot zijn persoonlijke ontwikkeling, bijvoorbeeld door het bevorderen van zijn gevoel van eigenwaarde of doordat hij met het werk nieuwe bekwaamheden aanleert. Ten derde, het werk moet de mogelijkheid in zich bergen, dat de veroordeelde er ook na zijn sanctietijd mee door kan gaan. Ten vierde, het werk moet een verruiming van het bewustzijn van de behoeften van anderen bij de veroordeelde bewerkstelligen.

Het grootste deel van de veroordeelden die een bepaalde periode voor de gemeenschap moeten werken, heeft een volledige dagtaak en voldoet aan zijn gemeenschapstaak in de avonden en/of in de weekends.

Gemiddeld is ongeveer twintig procent

van de veroordeelden ongeoorloofd afwezig op het werk. Men heeft de indruk, dat dit wordt veroorzaakt door de relatief lage leeftijd van de deelnemers. Wanneer de afwezigheid erg frequent wordt, dan wordt de veroordeelde een boete opgelegd of hij wordt terugverwezen naar de rechtbank.

Het type daders en de soort werkzaamheden

De meeste daders die tot een gemeenschapsdienst worden veroordeeld zijn tussen de 18 en 25 jaar oud. Een groot aantal van deze veroordeelden heeft zo'n vijf veroordelingen achter de rug, terwijl zij meestal al eerder voor een bepaalde periode onder een soort toezicht zijn geplaatst. De mensen met fysieke of psychische tekorten kunnen niet in het programma worden opgenomen, maar ondanks dat is er toch sprake van een zeer brede doorsnede van de totale groep veroordeelden. Het programma ontwikkelt zich zodanig, dat tegenwoordig steeds meer mensen met psychische problemen, zoals onder meer verslavingsproblemen, kunnen worden opgenomen. Ook de mensen met een zeer laag intelligentiequotiënt kunnen tegenwoordig in het programma van maatschappelijke dienstverlening meedraaien. De meeste problemen ontstaan bij de deelnemers die geen vaste woon- of verblijfplaats hebben.

Bij de keuze van de meest geschikte werkzaamheden heeft de veroordeelde niet de laatste stem. Bij deze keuze wordt echter door de 'probation officer' nauwkeurig gelet op de bekwaamheden van de veroordeelde. De aard van het werk kan zowel organisatorisch, administratief als handwerk zijn. In het algemeen krijgt de veroordeelde één taak in één project, soms gebeurt het weleens dat hij verschillende taken in meerdere

projecten krijgt. Door de goede contacten die met de vrijwilligers in de projecten worden aangeknoopt, gebeurt het veel, dat de veroordeelde na zijn sanctietijd bij het project betrokken blijft.

De achterliggende filosofie

Deze dienstverlening als sanctie kan worden gezien als een mogelijkheid voor de veroordeelde om iets terug te geven aan de gemeenschap van wat hij haar ontnomen heeft. Het delict vindt niet plaats in een maatschappelijk vacuüm. De maatschappij is bij het delict betrokken en moet ook bij de behandeling van de delinquent betrokken zijn. Omdat veelal een delict mede voortkomt uit maatschappelijke problemen van de delinquent, moet hij na zijn veroordeling zo snel mogelijk weer terug in de maatschappij, om de gelegenheid te hebben zijn problemen op te lossen. De meeste veroordeelden die in een gemeenschapsproject hebben gewerkt, vinden zelf ook dat zij een gevoel van verantwoordelijkheid hebben gekregen, waaraan het hen eerst ontbrak. In het algemeen bestaat de indruk, dat men gaandeweg steeds meer waardering voor deze sanctievorm krijgt, zowel bij de rechtbank als bij het publiek. Het is echter niet zo, dat er geen problemen bestaan rond deze dienstverlening als sanctie.

Men tilt nog steeds zwaar aan de recidive, die ook bij deze sanctie voorkomt. We mogen aannemen, dat de gevangnissen wel altijd zullen blijven bestaan maar we mogen hopen, dat deze dienstverlening aan de gemeenschap als sanctie het begin is van een steeds grotere diversiteit en flexibiliteit in de sancties.

Behandeling in vrijheid

*nieuwe vormen van
maatschappelijke
reactie op strafbaar
gedrag**

door Hans Joachim Schneider

Bij de tenuitvoerlegging van straffen in de Bondsrepubliek staat tegenwoordig het begrip resocialisering centraal. Onder resocialisering kan men de verruiming van het aantal rollen en de inhoud daarvan, de versterking van de innerlijke houding, van het zelfbeeld en van de eigen verantwoordelijkheid van de wets-overtreder verstaan. Door verhoging van zijn maatschappelijke status moet hij aangemoedigd worden. De manier waarop de organen van sociale controle, de politie, de rechters en zij die de straffen tenuitvoerleggen, op strafbare gedragingen reageren leidt echter onvermijdelijk tot degradatie van de dader. Degraderingsrituelen van velerlei aard (bijvoorbeeld ter zitting) vinden plaats. Ook na ontslag uit detentie gaat het degradatieproces door. De ex-gevangene is gestigmatiseerd omdat hij gezeten heeft. Hij loopt stuk op het onbegrip van

een maatschappij, die het hem zeer lastig maakt een bevredigend leven te leiden, een huis en een baan te vinden en te behouden.

Een omvangrijk onderzoek, dat gedurende drie jaar met een team van negen criminologen in een Hamburgse straf-inrichting is gedaan leverde het volgende resultaat op. Resocialisering wordt door de ambtenaren die met de tenuitvoerlegging van de straf zijn belast slechts met de mond beleden. In de praktijk komen veiligheid en orde als doelstelling daarvoor in de plaats. De gedetineerde speelt een strikt reactieve rol: hij reageert telkens alleen maar op de bij de tenuitvoerlegging betrokken personen. Hij wordt op die wijze in een afhankelijke positie gehouden. Door het prisonisatieproces (een proces waarbij men went aan de kunstmatige levensomstandigheden van een strafinrichting) wordt de delinquent nog erger gedesocialiseerd, dan hij al was. Hij raakt steeds verder van het leven in de vrije maatschappij verwijderd en past zich aan de kunstmatige situatie en het gedwongen klimaat van de inrichting aan. Prisonisatie biedt slechte

* Dit is een verkorte weergave van het artikel: *Behandlung in Freiheit*.

In: *Bewährungshilfe*, 20e jrg., nr. 3, 1973, blz. 207-215.

Voor een korte samenvatting zie excerpt nr. 680 in *Documentatieblad* nr. 10, 1973.

kansen voor resocialisering. Daarom is de recidive na ontslag uit de inrichting zo buitengewoon groot. In het kader van de hervorming van de tenuitvoerlegging van straffen probeert men in de Bondsrepubliek Duitsland de delinquenten in sociaal-therapeutische inrichtingen te behandelen. Zo'n behandeling heeft in het buitenland negatieve resultaten opgeleverd: de recidive nam er niet door af.

Deze behandeling is alleen wel humaner dan de oude. Maar zelfs bij dit humaniseringseffect komt het op de kwaliteit, kwantiteit, intensiteit, aard en omvang van de behandeling aan. Naar behoefte en gemotiveerdheid van de delinquent dient een behandelingsplan te worden opgesteld. Voor psychotherapie is niet iedereen geschikt. Deze therapie dient er trouwens alleen maar toe om het strafbare gedrag in de ogen van de delinquent te rechtvaardigen door het terug te voeren op psychisch letsel in diens vroege jeugd. Daarvoor zal hij zich niet verantwoordelijk voelen. Deze therapie zal recidive dan ook niet goed kunnen voorkomen. Ook de gedragstherapie in de zin van conditionering volgens de behavioristische leertheorie heeft tot nu toe geen positieve resultaten opgeleverd. Hier kan men zich afvragen welke alternatieven er nu voorhanden zijn. Men kan aan reclasserings-experimenten denken die in Noord-Amerika zijn uitgevoerd. De grondgedachte daarbij is: als er al een behandeling moet plaatsvinden, dan dient die zo snel mogelijk te beginnen en liefst in de vrije maatschappij te worden uitgevoerd. De uitkomsten van enkele van die experimenten hebben aangetoond dat deze vorm van behandeling in vrijheid geen verbetering betekent wat betreft de recidive. Wel bespaart men er geld mee, is zij humaner en verscherpt zij in geen geval de criminaliteit in zijn algemeenheid.

Toen men zich in Californië realiseerde

hoe verschrikkelijk veel geld de nieuwbouw van gevangenissen zou gaan kosten, leidde dit tot een radicale ombuiging van de criminele politiek. Het aantal plaatsen in de strafinrichtingen werd sterk teruggebracht en het aantal bij de reclassering onder toezichtgestelden nam toe. Het reclasseringswerk werd geïntensiveerd. Per reclasseringsambtenaar behoefde men minder reclassenten te begeleiden en minder bureauwerk te verrichten en kreeg men behandelingsdiensten ter beschikking. Zulke diensten die uit psychiaters, psychologen en pedagogen bestaan, beschikken over een heel scala van behandelingsmogelijkheden. Zij geven bijvoorbeeld groeps- en gezinstherapie. De misluktingsgraad bij de reclassenten bedroeg in Californië 30 procent. Dit percentage werd door het 'Probation-Subsidy-Program' niet verhoogd. Dit programma beoogde gevangenisstraf te vervangen door uitstel daarvan, onder voorwaarde van reclasseringscontact (probatie). Wel werden de reclassenten volgens criminologisch geteste prognose-instrumenten uitgezocht. Iedere reclassent moest een kans van slagen hebben die hoger was dan 75 procent. Moord, verkrachting, roof en geweldsdelicten vielen buiten het experiment. Er kwam uit dat door een frequentere toepassing van reclasseringshulp het recidivecijfer niet hoger werd.

Het programma had wel andere gevolgen: twee met alle verworvenheden van onze beschaving gebouwde strafinrichtingen voor jeugdigen met ieder zo'n 400 plaatsen werden niet in gebruik genomen. Twee strafinrichtingen voor volwassenen en één voor jeugdigen werden gesloten en vijf inrichtingen voor jongeren werden elk met tussen de vijftig en negentig plaatsen verminderd. De bezetting van de strafinrichtingen voor jeugdigen in Californië liep met 41 procent terug, die van de inrichtingen voor volwassenen

met rond 20 procent. Iedere reclasseringsbeambte heeft gemiddeld 28 reclassenten onder zijn hoede. Er zijn echter ook speciale, intensieve programma's in het kader waarvan de reclasseringsambtenaren slechts tussen de één en vijf personen begeleiden. In Californië lopen nu 45 verschillende reclasseringsprojecten.

De staat Californië betaalt 200 miljoen dollar voor de vijftien procent in de straf-inrichtingen ondergebrachte delinquenten en minder dan 200 miljoen dollar aan reclasseringshulp voor de 85 procent die overblijft. Een en ander zorgt in de Verenigde Staten voor een radicale verandering van de criminele politiek op federaal niveau. Vooral de veranderingen in de criminele politiek ten aanzien van de tenuitvoerlegging van straffen voor jeugdigen zijn zeer ingrijpend.

De staat Massachussets, die in de zestiger jaren van de vorige eeuw de reclasseringshulp in de Verenigde Staten introduceerde, heeft al zijn strafgestichten voor jeugdigen gesloten. In de herfst van 1972 is een federale wet op de preventie van jeugdcriminaliteit van kracht geworden. De uitgangspunten van die wet zijn als volgt: de jeugd zal een maatschappelijk meer aanvaardbare en betekenisvolle rol moeten gaan vervullen. Delinquente jongeren dienen zoveel mogelijk uit het systeem van de kinderrechtspraak te worden gehouden. Negatieve etikettering en stigmatisering van jeugdige delinquenten dient te worden vermeden. De vervreemding tussen jongeren en ouderen dient verminderd te worden. Arrestatie en detentie worden niet als doelmatige antwoorden op het probleem van de jeugdcriminaliteit gezien. De jeugd zal, waar mogelijk, zijn eigen aangelegenheden dienen te regelen; zij dient meer dan voorheen betrokken te worden bij het politieke beslissingsproces op regionaal, statelijk en federaal niveau. In het behandelen van individuele persoonlijkheidsstoornissen in een strafinrichting

wordt geen oplossing van het criminaliteitsprobleem meer gezien. Het gaat er eerder om iets aan de scheve verhouding van de maatschappij tot zijn eigen jeugd en in het bijzonder tot de jeugdcriminaliteit en de criminaliteit in het algemeen te doen. Zowel jeugdcriminaliteit als de opstandigheid van de jeugd in het algemeen wordt door de afdeling jeugdzaken van het federale ministerie van sociale zaken in Washington teruggevoerd op de omstandigheid, dat men aan de jeugd geen nuttige en bevredigende rol heeft toebedeeld, waarin zij haar energie en talent kwijt kan.

Dit soort tekortkomingen dient in de toekomst door een nieuwe criminele politiek op federaal niveau te worden opgeheven. Er worden al bijeenkomsten belegd tussen maatschappelijk relevante groepen jongeren en volwassenen, om te bewerkstelligen dat zij zo elkaars problemen beter leren kennen. De jeugdcriminaliteit dient door de maatschappelijke omgeving, bijvoorbeeld door de buurt, te worden aangepakt. Er wordt in heel Noord-Amerika een systeem van bureau's voor jeugdzaken opgebouwd met het doel om jeugdcriminaliteit te voorkomen. Het zal eens zover moeten komen dat in lichte tot middelzware gevallen van jeugdcriminaliteit daarop zoveel mogelijk informeel, dus zonder inschakeling van de politie en rechter, gereageerd wordt. De bureau's voor jeugdzaken dienen ook veranderingen te brengen in het functioneren van de bestaande instellingen, die zich met jeugdzorg bezig houden.

Weliswaar bleek uit een opinie-onderzoek onder de bevolking van de Verenigde Staten dat men zowel voor jeugdige als voor volwassen delinquenten strengere straffen wil, maar de criminele politiek van de federale en statelijke autoriteiten is in overwegende mate rationeel georiënteerd en wordt in beslissende

mate door criminologische kennis beïnvloed. Deze criminele politiek vindt steun bij vakbonden en vrouwengroeperingen. Zelfs de preventieve hechtenis wordt door intensief toezicht en opvang in pleegfamilies in vrijheid ten uitvoer gelegd. Deze methode is niet alleen kostenbesparend maar vermijdt ook het toebrengen van schade en is even effectief. Er is namelijk aangetoond dat psychische schade door de anders cellulair ten uitvoergelegde preventieve hechtenis op deze manier wordt vermeden en dat slechts 5 procent van de jeugdige delinquenten misbruik maakt van de in vrijheid tenuitvoergelegde preventieve hechtenis. Zelfs als men rekening houdt met het feit dat 20 procent van de jeugdige daders wegens het ontbreken van medewerking van hun kant toch in een huis van bewaring terecht komen, blijft het aanmerkelijke percentage van 75 procent van alle jeugddelinquenten over bij wie de preventieve hechtenis met succes in vrijheid ten uitvoer kan worden gelegd.

Wat hier over jeugdcriminaliteit gezegd wordt geldt – in afgezwakte vorm – ook voor de criminaliteit van volwassenen. Onder criminologen groeit het inzicht dat criminaliteit geen individuele pathologie is maar door sociaal-pathologische processen wordt veroorzaakt. Daarom kan criminaliteit niet door behandeling in strafinrichtingen worden opgelost, al zijn die behandelingen nog zo intensief. Zij zal eerder in en met en door de maatschappij voorkómen en behandeld kunnen worden. Dat voor maatschappelijk gevaarlijke daders gevangenisstraf nog moet blijven bestaan, staat buiten kijf. Niettemin vindt een wezenlijke verandering van de criminele politiek ten aanzien van de tenuitvoerlegging van straffen plaats, in die zin, dat vrijheidsbeneming niet meer regel maar uitzondering wordt bij het reageren op criminaliteit.

Jeugddelinquenten in de samenleving: enkele recente ervaringen in de Verenigde Staten*

door John M. Flackett

In de Verenigde Staten is een groeiend enthousiasme waar te nemen voor kleinschalige, op de gemeenschap georiënteerde programma's, die bedoeld zijn als alternatief voor de grote trainingskampen voor jeugddelinquenten, zoals we die tot nu toe kennen. Daarbij krijgt men steeds meer vertrouwen in reclasserings- en aanverwante activiteiten, in het bijzonder ten aanzien van jongeren.

Het Highfield-project in New Jersey geldt als het grote voorbeeld voor deze nieuwe tendens. Dit project is gebaseerd op de opvatting dat het om het individu te veranderen, noodzakelijk is een niet-delinquente cultuur te scheppen. Een fundamentele veronderstelling in de behandelings-filosofie is, dat een delinquent gevoeliger voor verandering is naarmate de impulsen daartoe meer uit zijn

eigen kring komen en niet van de penitentiaire autoriteiten. De niet-delinquente cultuur wordt ontwikkeld en gehandhaafd door dagelijkse bijeenkomsten die zijn gebaseerd op zogenaamde 'guided group interaction'. Deze zeer intensieve groepsbijeenkomsten stellen de deelnemers in staat om de rationalisaties voor hun delinquente gedrag door te prikken, door eerlijk en open over hun problemen te praten. De ervaring leert dat de groep zichzelf gaat dwingen rekening te houden met niet-delinquente waarden en dat zij meer aanvaardbaar gedrag als wenselijk gaat zien. Het gepraat over deze nieuwe aanpak had tot nu toe weinig concrete daden tot gevolg en had dus weinig invloed op de behandeling van verreweg de meeste jeugddelinquenten. Toch hebben de staten Massachusetts en Florida ernaar gestreefd om voor jeugdige delinquenten een netwerk van kleinschalige behandelingsprojecten in de vrije maatschappij op te zetten. Beide voorbeelden kunnen ook elders wellicht een belangrijke invloed uitoefenen.

* Dit is een verkorte weergave van het artikel: Juvenile offenders in the community: some recent experiences in the United States. In: The Howard journal of penology and crime prevention, 14e jrg., nr. 1, 1974, blz. 22-37. Voor een korte samenvatting zie excerpt nr. 151.

De-institutionalisatie in Massachusetts

Sinds begin 1972 is men in Massachusetts serieus bezig met het de-institutionaliseren van jeugddelinquenten. In eerste instantie was men daarbij uit op het humaniseren van de bestaande instellingen. De volgende stap was het creëren van therapeutische eenheden binnen die inrichtingen, waarbij gebruik werd gemaakt van 'guided group interaction'. Deze snelle veranderingen veroorzaakten binnen en buiten de inrichtingen crisis-situaties bij staf en publiek. Het werd duidelijk dat verandering binnen de bestaande inrichtingen niet goed mogelijk was. Dit leidde tot de beslissing om ze maar helemaal te sluiten. De laatste inrichting ging begin 1972 dicht. In woonbuurten werd naar geschikte plekken gezocht en er kwam geld om plaatselijke organen groeps-huizen te kunnen laten draaien. Tegenwoordig is de delinquente jeugd ondergebracht in kleine woongemeenschappen (met tien tot vijftien bewoners), waar een intensieve korte-termijnbehandeling wordt gegeven en die door kleine, plaatselijke organisaties met overheids-gelden worden gerund. Elk de-institutionalisatieprogramma geeft aan de maatschappij die jongeren terug, die door diezelfde maatschappij niet gewenst worden. Dit betekent een uitdaging, waaraan door de overheid op de volgende wijze het hoofd wordt geboden. Ten eerste is er een project dat erop is gericht, in verband met de plaatsing van jeugddelinquenten, de communicatie tussen overheid en kinderrechtster zo goed mogelijk te maken. Ten tweede zijn er verwijzingsdiensten, die de rechter van alternatieven voor een veroordeling moet voorzien. Ten derde zijn er tehuizen gemaakt voor jongeren die anders in preventieve hechtenis hadden moeten zitten. In de vierde plaats zijn er projecten waarin voor jeugddelinquenten vrijwillige begeleiders worden gezocht. Daarnaast

zijn er diensten die de jeugd diepgaand begeleiden en is er een psychiatrische dienst die jeugdigen die gevaarlijk en/of geestelijk gestoord zijn kan opnemen. De projecten zijn gevarieerd en variabel. Dat maakt het systeem bewegelijk, zodat de delinquente jongere daarin telkens de best mogelijke plaats kan krijgen.

De ervaringen in Florida

Florida heeft op dit terrein wat voorzigtiger geopereerd maar heeft nochtans heel wat vorderingen gemaakt: men is hard op weg om het doel — de-institutionalisering van 75 procent van de jeugdige veroordeelden — te bereiken. Men baseert de behandeling sterk op de 'guided group interaction'. Er is over de gehele staat een netwerk van gemeenschapsprojecten ontwikkeld. Tien daarvan zijn zogenaamde half-way houses. Daarnaast zijn er vier centra, die speciaal gericht zijn op een kort durende behandeling van jeugdigen. Er bestaan zes huizen voor groepstherapie en vijf niet-interne behandelings- en reclasseringscentra. Tot nu toe toont onderzoek aan dat gemeenschapsprojecten goedkoper zijn dan de oude inrichtingen en dat ze de recidive doen afnemen.

Discussie

Een belangrijke kracht achter het streven naar gemeenschapsprojecten voor de delinquente jeugd is het groeiend bewustzijn van de beperkingen van de traditionele inrichtingen waar het resocialisatie betreft. Daarbij beschikken wij over enkele bemoedigende gegevens over ervaringen met gemeenschapsprojecten elders. Hoewel de projecten die nu worden ontwikkeld geen panacee zijn voor de resocialisatie van jeugdige delinquenten, lijken ze minder kostbaar, zowel

materieel als immaterieel, zijn ze evenzeer van belang voor de bescherming van de gemeenschap als andere behandelingsmethoden en bieden ze de enige hoop op het terugdringen van de recidive.

Het belangrijkste bij dit alles is echter dat aan de gemeenschap de belangrijkste mogelijkheden tot verandering worden toegedacht. Het is geen public-relation truc om te zeggen dat men de lokale gemeenschappen moet brengen tot het helpen van zijn eigen moeilijke kinderen om ze zo af te brengen van hun vertrouwen op een penitentiaire aanpak die ver uit hun buurt plaats vindt; het is integendeel een essentieel aspect van de nieuwe benadering die een intensieve behandeling voorstaat. In de op de-institutionalisering gerichte aanpak worden nieuwe groepen en organisaties geroepen een rol te spelen die ze vaak tevoren niet hadden en die bevruchtend kan werken.

Gemeenschapsprogramma's bergen ook problemen in zich. Nieuwe projecten vergen namelijk meevoelende en enthousiaste mensen. Voor nieuw aange trokken functionarissen hoeft dat geen probleem te zijn maar met de bestaande staf kan dat grote moeilijkheden opleveren. Verder is een probleem bij gemeenschapsprogramma's, dat het publiek kan denken dat echt gevaarlijke elementen zomaar worden losgelaten op de gemeenschap.

Het is duidelijk dat er overal plaatsen nodig zullen zijn waar mensen worden opgesloten. Daarbij is het moeilijkste vraagstuk dat van de classificatie en dat van het maken van een aangepast behandelingsprogramma. Een ander moeilijk probleem is dat van de rechterlijke onafhankelijkheid. Als een project dat zich richt op behandeling in de maatschappij wordt geconfronteerd met oppositie van de rechterlijke macht, kan dat tot gevolg hebben dat jeugd-delinquenten in het voor volwassen delin-

quenten bedoelde systeem terecht komen. Het is daarom belangrijk om op de lange termijn een klimaat van wederzijds begrip en samenwerking te kweken tussen de rechterlijke macht en de organen die zich met de jeugddelinquenten bezighouden. Er zijn tekenen die erop wijzen dat de de-institutionaliseringbeweging in de Verenigde Staten aan gewicht wint. Het is van belang om te constateren dat ex-delinquenten in veel van de gemeenschapsprojecten een constructieve rol spelen. Als 'guided group interaction' en verantwoordelijkheid in eigen kring nuttige instrumenten kunnen zijn voor de ontwikkeling van positieve niet-delinquente waarden en gedrag, dan volgt daaruit dat de geresocialiseerde ex-delinquent een belangrijke nieuwe hulpbron bij de behandeling is.

Slot

De hoop mag worden uitgesproken dat binnen afzienbare termijn de meeste, zo niet alle jeugddelinquenten in de vrije maatschappij behandeld kunnen worden. Mocht dit werkelijkheid worden, dan zal er ongetwijfeld een situatie gecreëerd worden waarin (1) veel jeugddelinquenten behandeld worden onder de adagium 'hoe minder ingrijpen hoe beter', (2) het toezicht van de reclassering aanzienlijk wordt beperkt, (3) veel delinquenten, terwijl ze thuis blijven wonen, intensieve begeleiding krijgen in hun eigen woonwijk, (4) degenen die thuis niet te handhaven zijn naar een speciale inrichting gaan met intensieve programma's en waarin (5) de overblijvende groep van zeer gevaarlijken gehuisvest wordt in kleine gesloten inrichtingen waar ze een speciale behandeling kunnen ondergaan.

Samenvatting van de voorstellen van de Commissie vermogensstraffen*

1. Transactie wordt mogelijk bij alle strafbare feiten.
2. De mogelijkheid tot schuldigverklaring zonder toepassing van straf wordt algemeen (en blijft derhalve niet langer beperkt tot kantongerechtszaken en kinderzaken).
3. De mogelijkheid tot oplegging van boete wordt algemeen, zodat de daaraan thans nog gestelde beperkingen (zie de artt. 14a en 24 W.v.S.) komen te vervallen.
4. De speciale maxima van de boete verdwijnen. In plaats daarvan komen vijf generieke maxima (boetecategorieën).
5. De (generieke) maxima van de vijf boetecategorieën zijn:
  - voor de eerste, f 200,—
  - voor de tweede, f 1000,—
  - voor de derde, f 10.000,—
  - voor de vierde, f 25.000,—
  - voor de vijfde, f 100.000,—.
6. Als voor een feit geen boetecategorie is bepaald, wordt het maximum van de boete f 200,— in geval van overtreding,

- en f 10.000,— in geval van misdrijf (m.a.w. de eerste, resp. de derde, categorie is dan automatisch van toepassing).
7. Is de verdachte een rechtspersoon met een omvangrijk bedrijf, dan kan de rechter, bij oplegging van boete, 'uitwijken' naar de naast hogere boetecategorie (dus één hoger dan voor het feit is bepaald).
8. Het algemene minimum van de boete wordt verhoogd van f 0,50 tot f 5,—.
9. De mogelijkheid van betaling van een boete in termijnen wordt wettelijk geregeld.
10. Het minimum van de kinderrechtelijke boete wordt f 2,50; het maximum (thans f 150,—) wordt f 200,—.
11. Elke bijkomende straf (dus niet alleen, zoals thans, de verbeurdverklaring) kan zonder combinatie met een andere sanctie worden opgelegd.
12. De mogelijkheid om, bij veroordeling wegens een strafbaar feit, de maatregel van ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel op te leggen, dan wel, in geval van transactie, betaling van een bedrag (maximaal) gelijk aan dat voordeel te eisen, wordt algemeen. (Thans

* Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage, april 1972.

kan die maatregel alleen worden toegepast bij veroordeling voor een economisch delict).

13. In geval van voorwaardelijke veroordeling kan de rechter, bij wijze van bijzondere voorwaarde, bepalen dat een waarborgsom (waarvan het maximum gelijk is aan dat van de boete) moet worden gestort. De reeds bestaande bevoegdheid om storting van een waarborgsom te eisen — in de vorm van een zelfstandige maatregel of van een voorwaarde bij transactie — in geval van een economisch delict, blijft onverlet.

14. In de regeling van de verbeurdverklaring en de onttrekking van voorwerpen aan het verkeer worden enige wijzigingen aangebracht, die — voor zover van materiële aard — in hoofdzaak strekken tot verbeterde bescherming van de derde-rechthebbende.

15. De motiveringseisen t.a.v. vonnissen van de strafrechter worden verzwaard voor het geval van oplegging van een vrijheidsstraf.

16. Legt de rechter een boete van meer dan f 200,— op, dan moet hij in het vonnis aangeven hoe daarbij rekening is gehouden met de draagkracht van de veroordeelde. In het W.v.S. komen enkele algemene bepalingen omtrent draagkracht en vermogenssanctie. (Het systeem van de proportionele boete — het z.g. dagboete-stelsel — is, na diepgaande bestudering en ampele overweging, verworpen om de redenen uiteengezet in hoofdstuk V van het eerste interimrapport.)

17. De voorschriften omtrent de tenuitvoerlegging van boetes en andere vermogenssancties worden verduidelijkt, gecompleteerd en overzichtelijker gerangschikt. In gevallen waarin het te betalen bedrag niet tijdig in zijn geheel wordt voldaan, krijgt de veroordeelde een aanmaning die hem f 5,— extra kost. Blijft hij daarna nog een maand in gebreke, dan volgt een nieuwe aanmaning,

die (het restant van) het verschuldigde met 20% verhoogt, tot een maximum van f 1000,—.

18. Voorzien wordt in de mogelijkheid van een vereenvoudigd verhaal van boetes etc. op saldi van bank- en girorekeningen.

19. Toepassing van vervangende hechtenis — voor zover door de rechter opgelegd (de bestaande verplichting daartoe vervalt) — wordt aan meer stringente voorwaarden gebonden.

Niet in ontwerpen van concrete wetteksten vastgelegd zijn de in het tweede interimrapport gedane aanbevelingen omtrent het instellen van een fonds voor vergoedingen aan slachtoffers van strafbaar gedrag. Hoofdpunten van die aanbevelingen zijn:

20. Een natuurlijke persoon die door een strafbaar feit is benadeeld, kan een recht op schadevergoeding tegenover het fonds geldend maken (tot een nader te bepalen maximum, en mits de schade boven een te stellen minimum uitkomt), als de dader van dat feit tegenover hem voor die schade naar burgerlijk recht aansprakelijk is, en het bedrag niet volledig op de dader kan en mag worden verhaald.

21. Het fonds is niet aansprakelijk — voor schade waartegen de benadeelde verzekerd is;

— voor schade waartegen men in de kring van de benadeelde in de regel verzekerd is;

— voor schade die tot het normale bedrijfsrisico behoort;

— voor schade in gevallen waarin de Wet aansprakelijkheidsverzekering motorrijtuigen van toepassing is;

— wanneer de benadeelde t.a.v. de schade als professioneel risicodragers moet worden beschouwd.

22. Aangifte bij de justitie of de politie is geen algemene voorwaarde voor de

mogelijkheid om een vergoeding van het fonds te krijgen.

23. Het fonds heeft, evenals professionele risicodragers, een recht van regres op de dader, behoudens de mogelijkheid van beperking of uitsluiting van het regresrecht bij beschikking van de rechter (die de dader ook bij de uitspraak kan verplichten tot storting van een bepaald bedrag in het fonds).

Een voorstel van niet-legislatieve aard is gedaan aan het slot van § 2.4 van dit rapport.

24. Het verdient aanbeveling, de bedrijfs-economische aspecten van de inning en het verhaal van boetes te doen onderzoeken door een bureau voor organisatie en efficiency; bij voorkeur een bureau met bijzondere ervaring en deskundigheid op het gebied van de incassering van geldvorderingen.

De commissie moge besluiten met de vermelding van een conclusie die, als zijnde van negatieve aard, niet tot een voorstel heeft geleid:

25. Er is geen feitelijke grond voor de veronderstelling dat het niveau van de boetes die in de praktijk worden opgelegd, bij dat van de indexcijfers voor lonen en prijzen ten achter zou zijn gebleven.

Er blijkt integendeel een opvallende overeenkomst te bestaan tussen de stijging van de gemiddelde boete en die van de loonindex. Deze stijging was in de onderzochte periode (1952-1970) ongeveer het dubbele van die van de prijsindex.

Literatuuroverzicht

Algemeen
Strafrecht en strafrechtspleging
Criminologie
Gevangeniswezen
Reclassering
Psychiatrische zorg
Kinderbescherming
Politie
Drugs

Uitleen van tijdschriften

De tijdschriften, waarin de in deze rubriek vermelde artikelen zijn gepubliceerd, kunnen te leen worden gevraagd bij het Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum van het Ministerie van Justitie, Plein 2b, 's-Gravenhage, tel. 614311, toestel 437.

Algemeen

120

Bartholomew, D.J. *Probabilité et sciences sociales*.

Revue internationale des sciences sociales, 27e jrg., nr. 3, 1975, blz. 445-461 (F.).

De schrijver geeft twee voorbeelden van het gebruik van de waarschijnlijkheidsrekening bij het analyseren van maatschappelijke verschijnselen. Ten eerste past hij deze theorie toe op de duur van bepaalde activiteiten of toestanden, in concreto op het tijdsverloop tussen het aanvaarden en beëindigen van de dienstbetrekking van het personeel van een bepaald bedrijf. Vervolgens past hij deze leer toe op het probleem van de mobiliteit (bijvoorbeeld: veranderingen in stemgedrag). De kwantitatieve dimensie plaatst volgens de schrijver maatschappelijke problemen in een nieuw perspectief, zonder hetwelk het begrijpen daarvan slechts onvolledig is en het reageren daarop vol risico's.

Met literatuuropgave.

121

Berkvens, H.J.F.M. *De preventieve functie van voorlichting i.v.m. rijden onder invloed*. Delikt en delinkwent, 5e jrg., nr. 9, november 1975, blz. 552-560 (N.).

De voorlichting en andere maatregelen met betrekking tot het rijden onder invloed werken in zekere mate preventief. De schrijver geeft aan dat voorlichting bewerkstelligt dat het publiek bekend raakt met de nieuwe alcoholbepalingen. De bestuurders van voertuigen kunnen zo een weloverwogen beslissing nemen aangaande deelname aan het verkeer en alcoholgebruik. Het effect van de hiertoe gevoerde campagne 'Weet je wetje - laat je rijden' is volgens de schrijver niet exact vast te stellen aan de hand van de beschikbare gegevens. Hij gaat er echter, mede op grond van buitenlandse ervaringen, vanuit dat een daling van het aantal dodelijke ongevallen verwacht mag worden. Uit de landelijke en regionale alcoholcontroles blijkt dat het aantal rijders onder invloed is gedaald. Tenslotte merkt de auteur op dat voor een blijvend resultaat een follow-up van de

campagne en een consequente politiecontrole noodzakelijk zijn. De Stuurgroep Begeleiding Voorlichtingscampagne Alkoholvergeving heeft de minister in haar interim-advies derhalve geadviseerd de voorlichting periodiek te doen herhalen. Ook hier spelen in het buitenland opgedane ervaringen een rol.

122

Huppés, T. *Anomie en inflatie*.

Mens en maatschappij, 50e jrg., nr. 3, zomer 1975, blz. 238-270 (N.).

Vanuit een interdisciplinaire benadering voert de schrijver een aantal argumenten aan ter staving van zijn hypothese, dat er een positief significant verband bestaat tussen de toenemende anomie in de samenleving en de stijging van het inflatietempo. Vergeleken met de economie besteedt de sociologie veel aandacht aan de onevenwichtigheden van de geïndustrialiseerde samenleving. Op grond van de historisch gegroeide arbeidsverdeling van beide disciplines lijkt de sociologie speciaal toegerust om het inzicht in de inflatieproblematiek te vergroten. De auteur gaat uit van het economische begrip inflatie dat hij, door verschillende economen aan te halen, verduidelijkt. Hij introduceert het begrip anomie, waarover vooral Durkheim en Merton veel geschreven hebben. Met de gegevens uit een analyse van verschillende statistieken van het C.B.S. en de U.S. Statistical Abstracts laat hij de correlatie zien tussen anomie-indicatoren en inflatiecijfers. Beide verschijnselen duiden op een collectieve overschrijding van voordien meer aanvaarde beperkingen van gedragsalternatieven. Op basis van de aangevoerde relaties maakt de schrijver een aantal opmerkingen met een voorlopig karakter, die in de richting van beleidsvoorstellen gaan. Met literatuuropgave.

123

Kunz, W. *Grundrechte junger Menschen im Heim*.

Zentralblatt für Jugendrecht und Jugendwohlfahrt, 62e jrg., nr. 6, juni 1975, blz. 244-256 (B.R.D.).

De auteur laat zien dat de grondrechten ook gelden voor verschillende groepen die van ander recht verstoken blijven. Zowel de minderjarige als de geestelijk minder-valide mens heeft zijn grondrechten, evenals elke andere burger. Deze rechten mogen hem niet afgenomen worden; toch kan hij in zijn onmogelijkheid beperkt worden. Dit kan men onder andere goed zien aan het grondrecht van vrije persoonlijkheidsontwikkeling. De auteur licht dit toe aan de hand van het voorbeeld van 'plaatsing in een tehuis met een door de overheid opgelegde opvoedingsmethodiek'. Een andere situatie waarin een conflict met het grondrecht zich kan voordoen is bij de particuliere opvoedingstehuizen, die op basis van een

contract een bepaalde opvoeding garanderen. Voor een aantal grondrechten gaat de schrijver na op welke wijze zij op een juiste dan wel onjuiste wijze uitvoering vinden in de verschillende opvoedingssituaties van het kind. Met literatuuropgave.

Strafrecht en strafrechtspleging

Zie ook de excerpten nr. 147 en 154.

124

Altavista, G., en G. di Gennaro. *Il trattamento dei detenuti di fronte alle norme internazionali e nazionali*. (De behandeling van gedetineerden tegen de achtergrond van de internationale en nationale normering). *Rassegna di studi penitenziari*, 25e jrg., nr. 5, september/oktober 1975, blz. 723-739 (I.).

Om te beginnen noemen de schrijvers een achttal jaartallen tussen 1929 en 1975 van jaren waarin de Volkenbond, de UNO, de Raad van Europa of een van hun commissies zich met de behandeling van delinquenten hebben beziggehouden en rapporten hierover hebben uitgevaardigd. Van 1955 af ging dit gepaard met aanbevelingen aan de aangesloten landen, de opgestelde regels in hun nationale wetgeving op te nemen. In Uno-zittingen van de laatste jaren is steeds vooropgesteld dat men de Minimum Regels, waarover het hier voornamelijk gaat, onveranderd in de wetgeving zou inpassen. De auteurs zijn het daarmee niet eens: de regels dienen te worden aangepast aan de sociale werkelijkheid van elk land, op grond van de ervaringen die men er al mee heeft opgedaan. Hun hoofdbezwaar is echter dat de Minimum Regels geen regels zijn, dat wil zeggen dat ze voor de praktijk niet voldoende aanwijzingen geven: daarvoor heeft men meetbare zaken nodig, met een minimum waar men niet onder mag gaan. Anders valt er in een geschil tussen bijvoorbeeld de directie van een strafinrichting en een gedetineerde niet juridisch over te praten en te beslissen. Bovendien zijn al verschillende in de Minimum Regels genoemde zaken niet meer up to date, zoals bijvoorbeeld uitgangspunt, middelen en doelstelling van de therapie van gedetineerden. Om vast te stellen wat de werkelijke rechten en plichten van gedetineerden zijn, dient men het substantiële recht, het procesrecht en de feitelijke situatie in een land te bezien en te kennen: wat is geoorloofd en wat niet; wat is de sanctie op dat laatste; tot wie kunnen partijen zich wenden; heeft ook de gedetineerde de kans zich tot die instantie te wenden? De auteurs werken dit alles voor de praktijk uit. Hun kritiek op de Minimum Regels neemt niet weg dat zij ze zeker als leidinggevend principe willen handhaven. Zij willen ze alleen gemoderniseerd en juridisch geconcretiseerd zien.

Barbero Santos, M. *Postulats politico-criminels du système répressif espagnol en vigueur: propositions pour une réforme.* Revue de science criminelle et de droit pénal comparé, nr. 3, juli/september 1975, blz. 633-651 (F.).

Na een schets van het strafrechtelijk systeem zoals dat na de beëindiging van de Spaanse burgeroorlog tot stand is gekomen, geeft de schrijver aan welke wijzigingen daarin laatstelijk zijn aangebracht. Hij komt tot de conclusie, dat een hervorming dringend noodzakelijk is. Dat laatste lijkt hem nog niet goed mogelijk omdat de sociaal-politieke omstandigheden dat nog niet toelaten. In een nieuw strafrecht mogen alleen strafbare feiten object van strafrechtelijke sancties zijn. Een nieuwe strafwetgeving dient uit te gaan van het beginsel: geen straf zonder schuld. Uit het oogpunt van de rechtvaardigheid dienen de straffen een bovengrens te kennen en in een bepaalde verhouding tot de feiten te staan. Men dient het legaliteitsbeginsel te hanteren. De doodstraf en onmenselijk lange straffen dienen te worden afgeschaft. Het nieuwe strafrecht mag niet langer een middel zijn ten dienste van politieke ideologieën of morele opvattingen die een pluralistische opzet van de samenleving in de weg staan. De hervorming zal rekening moeten houden met het bestaande recht en de bestaande doctrine, alleen voorzover die niet met bovengenoemde eisen in strijd zijn.

126

Bemmelen, J.M. van. *Voorwaardelijke kwijtschelding van korte vrijheidsstraffen.* Nederlands juristenblad, 50e jrg., nr. 28, 16 augustus 1975, blz. 906-909.

Op 1 augustus 1975 trad een Koninklijk Besluit in werking, volgens hetwelk aan personen die vóór 1 januari 1975 waren veroordeeld tot een korte vrijheidsstraf, voor heel de straftijd of een deel ervan voorwaardelijke gratie werd verleend. De schrijver stemt weliswaar volledig in met deze gratieverlening, maar is tot op zekere hoogte ook teleurgesteld: hij had gehoopt dat de Staatssecretaris van Justitie nog wat radicaler te werk zou zijn gegaan.

127

Bennet, L.A., en M. Ziegler. *Early discharge: a suggested approach to increased efficiency in parole.* Federal probation, 39e jrg., nr. 3, september 1975, blz. 27-30 (U.S.A.).

De auteurs beschrijven een onderzoek, dat gericht was op het toetsen van de volgende hypothese: personen die naar tevredenheid het eerste jaar van het reclasseringstoezicht doorkomen, kunnen van dat toezicht ontslagen

worden zonder dat dit ontslag tot een groter gevaar voor de samenleving leidt. Aangetoond werd, dat degenen die het eerste jaar niet recidiveren, een kans van negen op tien hebben ook het tweede en derde jaar van de onder-toezichtstelling niet in aanraking met de politie te komen.

128

Bruce, N. *Children's hearings: a retrospect.* British journal of criminology, 15e jrg., nr. 4, oktober 1975, blz. 333-347.

Sinds 1971 is in Schotland een procedure voor de behandeling van kinderstrafzaken in werking waarbij het onderzoek naar de feiten is losgekoppeld van de straftoemeting. Ook al waren en zijn de deskundigen enthousiast over deze nieuwe procedure, de gewone man staat er sceptisch tegenover. De auteur presenteert een analyse van 210 door hem bijgewoonde 'hearings'. Hij concludeert dat het nieuwe systeem een succes is. Wel wordt geconstateerd dat er een tekort aan maatschappelijk werk is ontstaan, dat afbreuk doet aan de procedure. In een commentaar op het artikel pleit P.D. Scott voor inschakeling van de scholen bij deze hearings.

129

Einsele, H. *La situation effective de l'exécution des peines dans la République fédérale d'Allemagne à l'heure actuelle.* Revue de science criminelle et de droit pénal comparé, nr. 3, juli/september 1975, blz. 673-678 (F.).

De organen die in de Bondsrepubliek met de tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf zijn belast, verkeren in een moeilijke positie. Een deel van het publiek kritiseert hervormingsmaatregelen uit vrees dat het de gedetineerden te gemakkelijk wordt gemaakt. Binnen het gevangeniswezen bestaan er verschillen tussen de groep die een harde lijn ten aanzien van de gedetineerden voorstaat en hen die zich met de problemen van laatstgenoemden identificeren. Daarbij komt dat voor hervormingsmaatregelen weinig geld beschikbaar is. Een ander probleem wordt gevormd door het verschil tussen de doeleinden van het daadgerichte strafrecht en de dader-gerichte tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf. Door een toenemend gebruik van de voorwaardelijke straf en het minder vervolgen van niet-ernstige criminaliteit gaat de bevolking van de strafinrichtingen steeds meer bestaan uit een harde kern van gedetineerden met persoonlijkheidsstoornissen. Om hervormingen mogelijk te maken dient aan de volgende voorwaarden te worden voldaan: 1) de fysieke leefomgeving in de inrichtingen moet humaner worden; 2) er moet voldoende en goed opgeleid personeel zijn; 3) de huidige hiërarchische organisatie van het personeel dient vervangen te worden door het werken in teams

met eigen verantwoordelijkheid; 4) er moeten betere scholings- en opleidingsmogelijkheden voor de gedetineerden komen; 5) er moet meer gelegenheid komen tot het geven van therapie; 6) de gedetineerden moeten meer in de gelegenheid worden gesteld om het in de vrije maatschappij gewenste gedrag aan te leren en 7) de samenwerking met het publiek moet beter worden.

130

Foregger, E. *Le nouveau droit pénal autrichien*. Revue de science criminelle et de droit pénal comparé, nr. 3, juli/september 1975, blz. 653-663 (F.).

Op 1 januari 1975 is in Oostenrijk een nieuw wetboek van strafrecht van kracht geworden. Deze hervorming van het strafrecht steunt op twee leidende gedachten. Ten eerste dient een delinquent niet onnodig uit zijn levenspatroon te worden gehaald en dient in ieder geval de weg terug naar de maatschappij zo gemakkelijk mogelijk te zijn. In de tweede plaats dient de maatschappij beter tegen de werkelijk gevaarlijke delinquenten beschermd te worden. De schrijver laat de voornaamste elementen van de nieuwe wetgeving de revue passeren. Hij licht toe in welke opzichten de nieuwe regeling voor bepaalde categorieën delinquenten gunstiger is dan de oude. Om een betere bescherming tegen criminaliteit te bieden zijn in de nieuwe wet bepalingen tegen nieuwe vormen van terrorisme opgenomen, benevens sancties voor bepaalde delicten tegen de natuurlijke leefomgeving. Ten aanzien van gevaarlijke recidivisten is een mogelijkheid tot verhoging van de strafmaxima ingevoerd. Tevens is er gelegenheid gesehapen om gevaarlijke delinquenten na beëindiging van hun straf voor maximaal tien jaar in speciale inrichtingen op te nemen.

131

Hattum, W.F.C. van. *Afschaffing van de gevangenisstraf*. Balans, 6e jrg., nr. 8, september 1975, blz. 29-33 (N.).

De schrijver stelt dat gevangenisstraf obsoleet is: De regering moet alles in het werk stellen deze straf uit ons strafstelsel te doen verdwijnen en de nadruk bij bestraffing moet meer komen te liggen op schadeloosstelling van de benadeelde. Het hiertoe benodigde geld kan komen uit de arbeid die de gedetineerde, buiten de gevangenis, verricht. Als de gevangenis eenmaal afgebroken zijn moeten er bureaus voor onderzoek en verplichte arbeid aanwezig zijn in elke stad waar een rechtbank is gevestigd. Deze bureaus in formeren de niet-preventief gedetineerden over de afbetaling van hun schuld en de soort verplichte arbeid die zij moeten verrichten. Verder moet er een diagnostisch team aanwezig zijn dat een voorlichtingsrapport ten behoeve

van de rechter opstelt over de preventief gedetineerden, dat gegevens bevat omtrent de wenselijkheid van en zo daarvan sprake is, de soort verplichte arbeid. Ter coördinatie van de bureaus stelt de schrijver voor een landelijk centraal bureau op te richten; dit komt in de plaats van de huidige Dienst van het Gevangeniswezen. Diegenen die niet geschikt zijn voor arbeid moeten naar gesloten inrichtingen ter behandeling. De schrijver kiest juist voor arbeid, omdat naar zijn mening het grootste gedeelte van de bevolking zich alleen kan handhaven door te arbeiden en het daarom noodzakelijk is de delinquenten, die in het arbeidsproces geen passende plaats kunnen innemen, alsnog te leren werken.

132

Jongsma, T. *De mogelijke betekenis van disulfiram-implantatie bij rijders onder invloed*. Delikt en delinquent, 5e jrg., nr. 9, november 1975, blz. 582-590 (N.).

Allereerst geeft de schrijver aan dat disulfiram een middel is dat ingrijpt in de keten van processen die alcohol in het lichaam afbreken. Bij gebruik van alcohol geeft dit middel sterke onlustgevoelens, waardoor men niet zo vlug tot het gebruik daarvan zal overgaan. Om tot een langdurige werking te komen, worden er tegenwoordig een aantal disulfiram-tabletten geïmplanteed. De schrijver omschrijft hierbij de verschillende technieken die gevolgd worden. Hoewel er geen exacte gegevens bekend zijn, acht hij de risico's bij de gebruikelijke dosering niet erg hoog. De psychologische werking is volgens hem relatief groot, zowel op de patiënt als op zijn omgeving. Teneinde inzicht te geven in het effect van de implantatiebehandeling, geeft de schrijver een overzicht van verschillende onderzoeken die verricht zijn. Vervolgens geeft hij aan dat implantatie zowel door de patiënt als door een hulpverlener aangevraagd kan worden. Hij acht het van belang dat hierbij duidelijke informatie wordt verstrekt over de risico's en is van mening dat disulfiram-implantatie als nieuwe maatregel na een verkeersdelict, begaan onder invloed van alcohol, wel bruikbaar kan zijn maar dat het belang hiervan niet moet worden overschat. Hij acht het van belang dat reeds bij een eerste verkeersdelict onder invloed van alcohol een voorlichtingsrapport opgemaakt moet worden. Dit kan dan later als basis dienen voor een 'onderhandelingsgesprek' met de overtreder, maar vereist wel een intensieve aanpak door de rapporterende en behandelende instanties.

133

Josephus Jitta, A.N.A., en S. Slagter. *Enkele aspecten van coördinatie van de straftoemeting*. Nederlands juristen blad, 75e jrg., nr. 39, 15 november 1975, blz. 1265-1270.

Uit recente literatuur blijkt dat er verontrusting

bestaat over de ongelijkheid in straftoemeting. Deze ongelijkheid speelt nauwelijks een rol bij overtredingen. Als twee oorzaken hiervoor noemen de schrijvers de persoonlijke omstandigheden van de dader, die daar haast geen rol spelen en het feit dat er een landelijke coördinatie van het O.M. is in de vorm van een 'landelijke tarievenlijst'. Bij misdrijven is van coördinatie – dat is een streven naar zo groot mogelijke eenheid in het beleid – geen sprake. Deze eenheid kan volgens de schrijvers bereikt worden door bij een bepaald type delict van een bepaalde straf uit te gaan. Afhankelijk van de omstandigheden kan deze verhoogd of verlaagd worden. De vraag naar de wenselijkheid van coördinatie beantwoorden de schrijvers na afweging van argumenten pro en contra, positief. De uitwerking van de coördinatie kan op twee manieren: ten eerste door het zoeken naar aanvaardbare basisconcepten voor straftoemeting voor zoveel mogelijk ambtsdragers en ten tweede door bezinning op en zoeken naar de doelstellingen van straftoemeting. De voorkeur van de schrijvers gaat uit naar deze laatste manier.

Met literaturopgave.

134

Malinverni, A. *L'exécution des sanctions pénales.*

Revue de science criminelle et de droit pénal comparé, nr. 3, juli/september 1975, blz. 665-671 (F.).

De schrijver geeft een beeld van de formele regeling van de executie van de vrijheidsstraf in Italië. Hij stelt dat de huidige wijze waarop die straf tenuitvoer wordt gelegd niet bijdraagt tot de resocialisatie van de betrokkene, maar zelfs een criminogene factor is. Bij het parlement is een wetsontwerp in behandeling, dat een aantal elementen bevat die aan dit bezwaar tegemoet moeten komen. Het genoemde ontwerp heeft als uitgangspunten, dat de nadruk moet liggen op de behandeling van het individu, dat de individuele en sociale rechten van het individu moeten worden erkend en dat het gevangeniswezen meer voor de maatschappij dient open te staan. De tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf komt meer onder controle van de rechter.

135

Nespoli, G. *Considerazioni nuove su un vecchio istituto: la liberazione condizionale.* (Nieuwe beschouwingen over een oude instelling: de voorwaardelijke invrijheidsstelling).

Rassegna di studi penitenziari, 25e jrg., nr. 5, september/oktober 1975, blz. 795-801 (I.).

De wet van 12 februari 1975 betekent een verandering in de Italiaanse regeling van de v.i.: deze vorm van straf wordt hiermee in de executieve fase een onderdeel van de jurisdictie: v.i. wordt niet meer verleend door de

gevangenis-autoriteiten maar uitgesproken door de rechter. Het blijft echter heel moeilijk te beoordelen of de delinquent in kwestie werkelijk veranderd is, met name of hij nog langer een gevaar voor de samenleving vormt of niet. Daarmee hangen de vragen samen: wie beoordeelt dit en op grond van welke criteria? Het oordeel van de rechter dient op de toekomst gericht te zijn. Maar, zeker in het huidige Italië, geeft de toestand van de gedetineerde in het heden de doorslag, dat wil zeggen zijn – eventueel slechts uiterlijk – verbeterde gedrag. Wanneer dat geen criterium zou vormen, zou een dergelijke richtlijn een negatief effect hebben op alle gedetineerden en op de sfeer in een gevangenis. Het toekomstige gedrag zal altijd moeilijk te schatten blijven, zelfs al schakelt men de deskundigste specialisten in. De maatschappij echter moet volgens de schrijver bereid zijn gedetineerden een kans te geven, ook al houdt dat risico's voor eigen veiligheid in.

136

Peretti, P.O., en A.C. Cullins. *Il deviante 'etichettato' e la sua riabilitazione: diverse alternative all'istituzionalizzazione.* (De 'geëtiketteerde' afwijkende mens en zijn rehabilitatie: verschillende alternatieven voor opsluiten in een inrichting).

Rassegna di studi penitenziari, 25e jrg., nr. 5, september/oktober 1975, blz. 741-774 (I.).

Zij die, als de schrijver, de labelingtheorie aanhangen, zijn het er wel over eens dat opsluiting in een strafinrichting het meest etiketterend werkt. Na de theorie nog eens te hebben uiteengezet en geanalyseerd, gaan de schrijvers na, welke andere strafmogelijkheden er zijn, liefst zodanige waarbij de maatschappij actief kan worden ingeschakeld bij het behandelen van mensen die afwijkend gedrag vertonen. Dat 'afwijkend gedrag' een betrekkelijk en variabel begrip is, staat daarbij voorop. De schrijvers, die primair uitgaan van de situatie in Amerika, noemen de daar aanwezige alternatieve mogelijkheden. Zij signaleren daarbij ook dat veel mensen die voorwaardelijke straffen krijgen zich ook zonder nadere behandeling heel goed blijken te handhaven. Het is bijzonder belangrijk, de delinquenten goed te kennen opdat men voor ieder de juiste maatregel treft. Er zijn heel veel mogelijkheden, ook al in de rechtspraak, en daarvan dient maximaal gebruik te worden gemaakt. Een belangrijk punt is natuurlijk dat de samenleving moet aanvaarden dat de delinquent niet wordt opgesloten en derhalve in haar midden verkeert. Hoe gedifferentieerd en ver gezocht sommige alternatieven ook lijken, ze zijn altijd beter dan opsluiting, de uitwerking is meestal veel beter, en het is altijd goedkoper.

Met literaturopgave.

Rombouts, H.F.C. *De inverzekeringstelling van verdachten; verslag van een onderzoek.* Nederlands tijdschrift voor criminologie, 17e jrg., nr. 5, oktober 1975, blz. 193-205.

Volgens de schrijver is de inverzekeringstelling een instrument in handen van politie en justitie, waarvan het gebruik voortdurend aan controle moet zijn onderworpen. Aan de formele controle die het straf(proces)recht uitoefent door het specificeren van voorwaarden moet een feitelijke controle worden toegevoegd. De frequentie waarmee de inverzekeringstelling wordt toegepast is bepaald niet te verwaarlozen en een streven naar afname zou de schrijver toejuichen. Naar aanleiding hiervan heeft hij onder supervisie van Geurts (beiden zijn verbonden aan de Katholieke Hogeschool Tilburg) een onderzoek uitgevoerd. De auteur beschrijft het verloop en het resultaat hiervan. De onderzoekers gingen na, hoe de wettelijke basis van de inverzekeringstelling, het belang van het onderzoek, in de praktijk geïnterpreteerd werd. De conclusie is dat de wijze waarop het dwangmiddel wordt gehanteerd niet in redelijke mate in overeenstemming is met de wettelijke basis van inverzekeringstelling. In vele gevallen werd het onge-rechtvaardigd gebruikt. Tenslotte doet de schrijver een aantal suggesties ter verbetering van de bestaande situatie, daarbij ondermeer wijzend op de per 1 januari 1974 in werking getreden wijzigingen in het Wetboek van Strafvordering. Veel heil verwacht hij daarvan niet.

Rozes, L. *L'infraction consommée.* Revue de science criminelle et de droit pénal comparé, nr. 3, juli/september 1975, blz. 603-632 (F.).

Vele strafrechtelijke studies hebben zich met het leerstuk van de poging beziggehouden, weinig slechts met de vraag wanneer een delict als voltooid dient te worden beschouwd. De schrijver tracht op deze laatste vraag een antwoord te geven. Hij acht dit vanuit proces-suele en crimineel-politieke overwegingen van belang. Subjectief gezien is er van een voltooid delict sprake als een daad een onomkeerbaar karakter heeft en overeenstemt met een wettelijke delictsomschrijving. De objectieve waarde van de vaststelling wanneer er sprake is van een voltooid delict ziet de schrijver in de mogelijkheden die zoiets biedt bij strafrechtelijk optreden tegen medeplichtigen en helers.

Schampers, J.M. *De landelijke en regionale verkeersalkoholcontroles.* Delikt en delinkwent, 5c jrg., nr. 9, november 1975, blz. 560-566 (N.).

De schrijver bespreekt de landelijke en regionale

politie verkeerscontroles op alcohol-gebruik. Hij geeft aan dat het effect van deze controles moeilijk te meten is, daar het resultaat zowel door de voorlichting als door de politie-activiteit ontstaan kan zijn. In het algemeen wordt echter aangenomen dat een frequente politiecontrole in ieder geval preventief werkt. De schrijver benadrukt echter dat bij de handhaving van de verkeersvoorschriften in het oog moet worden gehouden of en in hoeverre de verkeersveiligheid daarmee ge-diend is. Ondanks het ontbreken van een totaaloverzicht van de ongevalsorzaken is bekend dat de factor alcohol mede bepalend is voor het aantal verkeersongelukken. De schrijver geeft aan dat mede via de uitgebreide voorlichting getracht wordt het rijden onder invloed terug te dringen. Het doel van de acties is dus niet in de eerste plaats gericht op de opsporing van een zo groot mogelijk aantal overtreders, maar op het bereiken van een zo groot mogelijk preventieve werking. Volgens de schrijver is dit slechts mogelijk door middel van frequente landelijke acties, zowel aangekondigd als niet aangekondigd, met daarnaast regionale en plaatselijke activiteiten. De resultaten van deze acties dienen gepubliceerd te worden; de politie treedt hierbij met succes als coördinerende instantie op. Met literatuuropgave.

Schueler-Springorum, H. *A critical comparison of the British detention centres and the German 'Jugendarrest' system.* International journal of criminology and penology, 3e jrg., nr. 3, augustus 1975, blz. 201-211.

De schrijver trekt een vergelijking tussen de Britse detention centres en het Duitse Jugend-arrest. Aan beide strafmaatregelen ligt het belang ten grondslag dat men hecht aan het uit de gevangenis houden van jonge delinquenten. In beide landen tracht men dit, uitgaande van de afschrikkingstheorie, te reali-seren door middel van een korte onplezierige ervaring in een inrichting met een hard, soms zelfs semi-militair regiem. Na een aantal over-eenkomsten en verschillen tussen het Britse en Duitse systeem belicht te hebben, komt de schrijver tot de stelling dat het Duitse Jugend-arrest in vergelijking met de Britse detention centres veel meer beantwoordt aan de afschrik-kingstheorie. Verder poogt hij de hypothese te toetsen dat het Duitse Jugendarrest meer de klassieke feilen van een kortstondige detentie vertoont dan het geval is bij de Engelse detention centres. Daarbij gaat hij uit van de resultaten van min of meer wetenschappelijk onderzoek. Aan het slot van zijn artikel gaat de schrijver in op de zowel in Engeland als Duitsland ontstane twijfel omtrent de effecti-viteit van beide typen strafmaatregelen als een

middel om jonge delinquenten af te schrikken van verdere criminele activiteiten. Met literatuuropgave.

141

Standish Bergman, H. *Community service in England: an alternative to custodial sentence.* Federal probation, 39e jrg., nr. 1, maart 1975, blz. 43-46 (U.S.A.).

Sinds 1972 kent Engeland als afzonderlijke sanctie het deelnemen aan een programma van dienstverlening aan de gemeenschap. De schrijver zet uiteen, wat dit inhoudt. De dienstverlenende taak moet aan vier voorwaarden voldoen: 1) Het werk moet zinvol voor het individu en nuttig voor de gemeenschap zijn. 2) Het moet voor het individu bijdragen tot zijn persoonlijke ontwikkeling. 3) Na de beëindiging van de sanctieperiode moet de mogelijkheid van continuering bestaan en 4) de delinquent moet zich bewuster worden van anderzamen behoeften. De schrijver schetst het type daders dat in aanmerking komt, en het soort werkzaamheden. De achterliggende filosofie van de sanctie is volgens hem, dat op deze wijze de voorwaarde iets aan de gemeenschap kan teruggeven, van wat hij haar ontnomen heeft. Een uitgebreidere weergave van dit artikel is te vinden op blz. 114.

142

Steenhuis, D.W. *Een onderzoek naar het generaal-preventief effect van de strafmaat bij rijden onder invloed.* Delikt en delinkwent, 5e jrg., nr. 9, november 1975, blz. 566-582 (N.).

Met de uitwerking van drie groepen variabelen (persoonlijkheidsvariabelen, delictsvariabelen en sanctievariabelen) schetst de schrijver de inhoud van het begrip generale preventie. Hiermee geeft hij tevens een overzicht van wat hij gaat onderzoeken met betrekking tot het generaal-preventieve effect van de strafmaat bij het delict rijden onder invloed. Hij constateert dat in het westen van het land in bijna drieënhalf maal zoveel gevallen als in het oosten een onvoorwaardelijke gevangenisstraf wordt opgelegd voor dit delict. Vervolgens gaat hij na of in beide delen van het land de groep rijders onder invloed in een bepaalde periode sterk in omvang verschilt. Wanneer meer generaal-preventief effect van een strengere straf uitgaat, zou dit op deze manier moeten blijken. De beide groepen echter waren even groot. De schrijver geeft zelf een aantal mogelijke verstoringen aan, die verhinderen dat men uit de vergelijking van deze twee groepen een conclusie mag trekken ten aanzien van het generaal-preventief effect. Hiertoe vergelijkt hij opnieuw, met gebruikmaking van dezelfde onderzoeksresultaten, twee andere groepen, en wel degenen die verwachten voor dit delict een gevangenisstraf te krijgen naast degenen

die dit niet verwachten. Ook hier bleek weer zeer weinig verschil in omvang tussen de beide groepen te bestaan. Zo komt de schrijver toch tot de conclusie, dat onder de huidige omstandigheden de strafmaat niet van invloed is op de hoogte van het bloedalcoholgehalte en derhalve generaal-preventief van geen belang. In aansluiting op deze conclusie maakt hij nog een aantal beleidsrelevante opmerkingen in verband met het strafbeleid ten aanzien van het rijden onder invloed. Met literatuuropgave.

143

Veen, Th.W. van. November 1975. *De verscherping van de WVV.* Delikt en delinkwent, 5e jrg., nr. 9, november 1975, blz. 549-551 (N.).

Het overtreden van de regels van het verkeersrecht wordt vaak met een straf gesanctioneerd. De schrijver vermeldt dat naast deze sancties echter ook maatregelen noodzakelijk zijn om de verkeersveiligheid te verzekeren. Volgens hem is één van de methoden om het gedrag te beïnvloeden, de opsporing en berechting van verkeersdelicten. De basis voor een dergelijk optreden van politie en justitie is de wet van november 1974, waarmee men het besturen onder invloed van alcohol probeert terug te dringen. De schrijver geeft als inleiding een kort overzicht van de wegenverkeerswet aan de hand van de verschillende artikelen.

Criminologie

Zie ook excerpt nr. 142.

144

Bailey, W.C. *Use of death penalty v. outrage at murder.* Crime and delinquency, 22e jrg., nr. 1, januari 1975, blz. 31-39 (U.S.A.).

Glaser en Zeigler analyseerden drie verschillende verklaringen voor het feit, dat moord in het algemeen het meest voorkomt in staten, waar ook de doodstraf het meest wordt toegepast. De schrijver onderzocht deze analyses van Glaser en Zeigler en concludeert dat ze aan ernstige methodologische tekortkomingen lijden. Noch hun gegevens noch door de schrijver toegevoegd materiaal zouden volgens hem mogen leiden tot dergelijke conclusies. Met literatuuropgave.

145

Bytheway, B. *The statistical association between social class and self-reported delinquency.* International journal of criminology and penology, 3e jrg., nr. 3, augustus 1975, blz. 243-251

De schrijver gaat in op de discussie rond de aanwezigheid van een verband tussen sociale klasse en het melding maken van eigen delinquent gedrag. Daartoe werden acht studies die dit verband bij opgroeiende jongens hebben onderzocht, nader bekeken. In drie studies werd tot afwezigheid van enig verband geconcludeerd. Nadere analyse van de in deze studies vermelde tabellen toonde echter aan dat de conclusies gebaseerd waren op onjuiste statistische technieken, en dat bij gebruik van meer geschikte technieken een negatief verband bleek te bestaan tussen sociale klasse en het melding maken van eigen delinquent gedrag. De schrijver concludeert hieruit dat er, tenminste wat opgroeiende jongens betreft, duidelijke aanwijzingen zijn voor een negatief verband tussen sociale klasse en het melden van eigen delinquent gedrag. Tot slot geeft de schrijver twee mogelijke redenen aan die het persistente geloof bij sommige criminologen dat dit verband afwezig is, kunnen verklaren. Als eerste oorzaak noemt hij het systematisch onvermeld laten van studies die een negatief verband aantonen door deze criminologen. Verder wordt gewezen op het oneigenlijk gebruik van de zogenaamde nulhypothese in genoemde studies. Met literatuuropgave.

146

Candee, D. *The moral psychology of Watergate*. Journal of social issues, 31e jrg., nr. 2, 1975, blz. 183-192 (U.S.A.).

Zoals het geval is met alle complexe maatschappelijke gebeurtenissen, is Watergate slechts te verklaren wanneer men kijkt naar de interactie tussen situationele kenmerken en de persoonlijkheidskenmerken van individuen. Gebruikmakend van Kohlbergs theorie over morele oordelen poogt de schrijver na te gaan in hoeverre Watergate past in het morele klimaat van Amerika. Van 370 college-studenten werd vastgesteld hoe hoog zij scoorden op Kohlbergs schaal lopend van 1 tot en met 6. Hoe hoger de score op deze schaal, des te meer iemand geneigd is oordelen over 'goed' en 'slecht' los te koppelen van het effect van gedragingen, en intrinsieke waarden te erkennen. Het bleek dat diegenen met een score 3 of 4 het meer eens waren met de daden van betrokkenen in Watergate dan studenten met een score van 5 of hoger.

147

Cockerill, R.W., *Probation effectiveness in Alberta*.

Canadian journal of criminology and corrections, 17e jrg., nr. 4, oktober 1975, blz. 284-291.

De auteur beschrijft een evaluatie-onderzoek van het probationstelsel in Canada. Het recidivecijfer van de delinquenten werd tijdens en

na de probation-periode gemeten. Tevens werden enkele kenmerken vastgesteld van de recidivisten, teneinde na te gaan welke kansen de ondertoezichtgestelden lopen om te recidiveren. Definitieve conclusies konden niet getrokken worden, vanwege de vele met elkaar samenhangende variabelen, die volgens de schrijver in verder onderzoek uiteengerafeld moeten worden. Met literatuuropgave.

148

Datesman, S.K., en F.R. Scarpitti, *Female delinquency and broken homes. A re-assessment*. Criminology an interdisciplinary journal, 13e jrg., nr. 1, mei 1975, blz. 33-55 (U.S.A.).

Veel onderzoeken tonen aan dat een onvolledig gezin voor meisjes een belangrijker criminogene factor is dan voor jongens. In het in dit artikel beschreven onderzoek wordt nagegaan in hoeverre de aard van het delict in dit verband van belang is. Enkele van de resultaten zijn: onder de groep blanken die agressieve delicten tegen personen plegen komen meer vrouwen uit onvolledige gezinnen voor dan mannen. Het omgekeerde is echter het geval bij vermogensdelicten, gepleegd door negers. Verder blijkt dat vrouwen uit onvolledige gezinnen relatief veel delicten tegen de openbare orde plegen. De schrijvers concluderen dat deze en andere resultaten te verklaren zijn uit het feit dat bij de beoordeling van gedrag van meisjes andere morele maatstaven worden aangelegd dan bij jongens met onder andere als gevolg meer aangiften bij sommige delicten. Met literatuuropgave.

149

Doerner, W.G. *A regional analysis of homicide rates in the United States*. Criminology an interdisciplinary journal, 13e jrg., nr. 1, mei 1975, blz. 90-101 (U.S.A.).

Reeds lang hebben criminologen zich gebogen over de vraag waarom de omvang van de criminaliteit plaats- en tijdgebonden is. In de inleiding van het artikel laat de schrijver enkele verklaringen de revue passeren. Centraal staat daarbij Gastill's 'Index of Southernness'. De opvattingen van Gastill worden gekritiseerd. Aan de hand van doorslagstatistieken van alle Amerikaanse staten en regio's binnen deze staten toont de schrijver aan dat Gastill's theorie aangepast moet worden. Met literatuuropgave.

150

Falconer, B. *Våldtäktsbrottet*. Svensk Juristtidning, 60e jrg., nr. 3, blz. 161-207 (Z.).

De schrijver is als gerechtelijk geneeskundige dikwijls geconfronteerd geweest met het

misdrifj verkrachting. Veel erover weet hij uit gesprekken met de aangeranden en de aandraders; de bewijsmoeilijkheden ter zitting zijn hem bekend en voorts de gevoerde discussies tussen de politie-functionarissen en de juristen. Statistisch is opvallend het totaal aantal aangiften: in Zweden in 1967, 672 en het aantal veroordelingen: 95. De schrijver heeft in het bijzonder de jaren 1968 tot en met 1970 bestudeerd, en wel voorzover het misdrifj was begaan in het politiedistrict Stockholm. Een honderdtal gevallen heeft hij nader geanalyseerd voor wat betreft tijd en plaats van handeling, leeftijd en nationaliteit van de erbij betrokkenen en de sociale omstandigheden, waarin deze verkeren. Er komt een anti-climax naar voren: enerzijds de meer zelfstandige en onafhankelijke positie van de vrouw door de mogelijkheid van het gebruik van anti-conceptionele middelen en anderzijds het sterk toegenomen aantal aangiften terzake van dit misdrifj; de laatste twintig jaar is dit bijna verdrievoudigd.

151
Flackett, J.M. *Juvenile offenders in the community: some recent experiences in the United States*. Howard journal of penology and crime prevention, 14e jrg., nr. 1, 1974, blz. 22-37 (G.B.).

Zowel in Massachusetts als in Florida worden op jeugdige delinquenten programma's toegepast voor behandeling in de vrije maatschappij. Het is volgens de schrijver interessant, deze met elkaar te vergelijken. Na uitvoerig de diverse programma's in beide staten kritisch te hebben besproken, concludeert hij dat er alle reden voor bestaat om op grotere schaal met dergelijke programma's te gaan werken. Het is een relatief goedkope methode en recidive wordt er beter door bestreden dan door de ouderwetse training-schools. Met literatuuropgave. Een uitgebreidere weergave van dit artikel is te vinden op blz. 121.

152
Frank, J.E., en F.L. Faust. *A conceptual framework for criminal justice planning*. Criminology, 13e jrg., nr. 2, augustus 1975, blz. 271-296 (G.B.).

De schrijvers presenteren een begrippenmodel voor de systematische analyse van het straf-toemtingsbeleid. Zij onderzoeken de volgens hen belangrijkste aannames die nodig zijn om van het begrip beleidsplanning op het terrein van de straftoemeting gebruik te kunnen maken. Centraal in het analyse-schema staan een specificatie van de gevaarlijke kanten van het strafrechtelijk systeem en een uitwerking van de rol zoals de verschillende beleidsinstan-

ties die spelen, dit in relatie tot de noodzaak van, de vraag naar en de gebruikmaking van beleidsanalyses. Met literatuuropgave.

153
Hess, G.A., en D.A. Mariner. *On the sociology of crime cartoons*. International journal of criminology and penology, 3e jrg., nr. 3, augustus 1975, blz. 253-265.

Dit artikel betreft een voorlopig rapport van een onderzoek over misdaad-cartoons in de Verenigde Staten. Hierbij werd in 1972 gedurende tweemaal twee weken een steekproef van 300 dagbladen en 75 tijdschriften onderzocht. Alle hierin voorkomende cartoons die betrekking hadden op misdaad of illegaal handelen werden aan een inhoudsanalyse onderworpen. Na eerst een beschouwing gegeven te hebben over de functies van cartoons in het algemeen en van misdaad-cartoons in het bijzonder, komen de schrijvers tot een zestal voorlopige hypothesen. Deze hypothesen komen onder andere hierop neer, dat misdaad-cartoons machtige hulpmiddelen zijn om de mening van de uitgever omtrent misdaad weer te geven; dat misdaad-cartoons uitgaan van vastgewortelde theorieën en overtuigingen omtrent misdaad, ook al zijn deze reeds lang achterhaald en dat, om Lemert's onderscheid te gebruiken, misdaad-cartoons meer betrekking hebben op primaire dan op secundaire deviantie. Alle zes hypothesen worden uitvoerig gecommentarieerd en van voorbeelden voorzien. Met literatuuropgave.

154
Jesness, C.F. *The impact of behavior modification and transactional analysis on institution social climate*. Journal of research in crime and delinquency, 12e jrg., nr. 2, juli 1975, blz. 79-91 (U.S.A.).

De auteur doet verslag van een onderzoek dat hij verrichtte om de effecten te meten van een tweetal experimentele resocialisatie-programma's op het sociale klimaat in twee inrichtingen voor mannelijke delinquenten. In de ene inrichting werd gedrags therapie geïntroduceerd en in de andere de zogenaamde transactionele analyse. Om de verschillen in effect van de beide programma's te meten paste de schrijver één keer een daartoe ontworpen schaal toe in de beginfase van het onderzoek, en deed dat nog een keer twee jaar later. Hij constateert grote veranderingen in de opvattingen der gedetineerden; vooral degenen die hadden deelgenomen aan het programma met transactionele analyse, blijken zeer positieve opvattingen te hebben ontwikkeld, zowel ten opzichte van de gevangenisstraf als ten aanzien van het nut van het programma.

Klein, M.W., S.L. Rosensweig, en R. Bates. *The ambiguous juvenile arrest.*

Criminology an interdisciplinary journal, 13e jrg., nr. 1, mei 1975, blz. 78-89 (U.S.A.).

Bij veel criminologisch onderzoek wordt volgens de schrijvers te weinig aandacht besteed aan de onduidelijke wijze waarop begrippen als 'arrestatie' gehanteerd worden, met name door de politie. Door middel van interviews, vragenlijsten en observaties gaan zij na op welke wijze het begrip 'juvenile arrest' in 49 politiebureaus gehanteerd wordt. Er kwamen grote verschillen aan het licht; verschillen die direct doorwerken in de statistieken. De schrijvers achten het derhalve nodig dat de diverse voorschriften geharmoniseerd worden en beter op de praktijk afgestemd.

Kuys, J. *'Crimes of the powerful'.*

Kriminologenkrant, nr. 19, oktober 1975, blz. 4-11 (N.).

Van 9 tot 12 september 1975 is in Amsterdam de derde conferentie van de Europese groep voor de studie van afwijkend gedrag en sociale controle gehouden met als thema 'Crimes of the powerful'. De groep besloot tot het (voorlopig) aannemen van een marxistisch georiënteerd manifest over zijn uitgangspunten. De Brit Stuart Hall sprak over de rol die de media spelen in het geheel proces van maatschappelijke goed- of afkeuring van gedrag en over de wijze waarop heersende instanties gebruik maken van de media om zichzelf te legitimeren. De West-Duitser Feest hield een lezing over de aard van de juridische onderdrukking in zijn land. Een Deens rapport behandelde veranderingen in machtstructuren, veranderingen op sociaal-cultureel terrein en veranderingen in de strategieën van sociale controle. Een Noorders rapport ging in op de schending van de rechten van de mens door Britse veiligheidsdiensten. Een Finse bijdrage beschreef hoe strafwetgeving en nationale noodwetgeving toegepast worden om de democratische rechten van de mensen in te perken en om het functioneren van de parlementaire democratie te verzwakken. Een Engels rapport handelde over een theoretisch onderzoek naar de begrippen macht en repressie, voornamelijk vanuit het oogpunt van de subjectieve wetenschappen. In een Canadese blad werd gesteld dat in een door klassen verdeelde samenleving de heersende klasse zijn macht kan uitoefenen door legitimering van zijn daden of door repressie. Hesse stelde in zijn nota over 'Repressive crime' dat repressieve misdaden die illegale daden zijn, die gepleegd worden ter versterking of verdediging van bevoorrechte posities, speciaal die van macht en eigendom. Het

congres werd besloten met een lezing van Chambliss over 'Watergate-The political economy of crime and law'. De schrijver besluit zijn verslag met enkele notities over de betekenis van dit congres.

Lindelius, R., en J. Salum. *Alcoholism and crime. A comparative study of three groups of alcoholics.*

Journal of studies on alcohol, 36e jrg., nr. 11, november 1975, blz. 1542-1547 (U.S.A.).

De schrijvers onderzoeken de relatie tussen alcoholisme en misdaad en gebruiken hiervoor drie groepen alcoholisten: 1. (139 personen) – zijn vrijwillig naar een psychiatrische inrichting gegaan; 2. (1021) – zijn opgenomen wegens acute psychische verschijnselen door excessief drinken en 3. (202) – dakloze mannen. Uit een vergelijking met de gewone bevolking bleek, dat onder de alcoholisten de ongetrouwde en gescheiden mannen oververtegenwoordigd zijn, vooral in groep 2 en 3. Uit het onderzoek blijkt dat de graad van geregistreerde criminaliteit onder alcoholisten nauw gerelateerd is aan hun sociale situatie, dat als men uitgaat van diegenen die al crimineel waren, de rol van het alcoholisme overweldigend is, dat als men uitgaat van de alcoholisten, een relatief groot aantal niet is geregistreerd voor crimineel gedrag, dat voor een groot aantal de criminaliteit is begonnen op een leeftijd waarop alcoholisme niet als een causale factor gezien kan worden, dat net als onder de gewone bevolking vermogenscriminaliteit het meest voorkomt, dat in groep 2 en 3 geweldsmisdrijven frequent voorkomen maar zelden ernstige misdrijven als doodslag en dergelijke en dat de gerechtelijke sancties, onder meer gezien de hoge graad van recidive, tamelijk mild zijn.

Lissenberg, E. *Het Kriminologies Instituut van de Rijksuniversiteit Leiden.*

Nederlands tijdschrift voor criminologie, 17e jrg., nr. 5, oktober 1975, blz. 205-207.

De schrijfster vermeldt het vertrek begin 1976 van professor Nagel van het Criminologisch Instituut te Leiden. Nadien hoopt Nagel een 19-delig boekwerk te publiceren, een staalkaart van de criminologie, dat niet bedoeld zal zijn als handboek. Helaas, meent de schrijfster, want iedereen is het er over eens dat er dringend behoefte bestaat aan een nieuwe Nederlandse inleiding in de criminologie. Door het vertrek van Nagel bevindt het instituut zich in een overgangsfase, waardoor enige vragen ter discussie staan. Zo onder meer, of het wel zinvol is criminologie als 'vrij doctoraal' binnen de rechtenfaculteit te handhaven en zo ja, in welke vorm. Hierbij geeft de schrijfster een

beeld van de positie van de Leidse student in de criminologie en zijn motivatie tot keuze van dit vak. Dikwijls sluit deze motivatie niet aan bij de bedoelingen van het criminologie-onderwijs. Ook de studie zelf en het onderwijs-pakket bespreekt zij en de vraag doet zich daarbij voor of, en zo ja hoe, criminologie als hoofdvak moet worden gehandhaafd.

159
Monahan, J., en L. Cummings. *Social policy implications of the inability to predict violence*. Journal of social issues, 31e jrg., nr. 2, 1975, blz. 153-164 (U.S.A.).

Strafrechtelijk beleid en beleid op het terrein van de geestelijke gezondheidszorg zijn gebaseerd op de veronderstelling dat psychologen en psychiaters in staat zijn te voorspellen of iemand zich agressief zal gedragen. De literatuur laat zien dat de kans dat iemand geweld zal gaan gebruiken vrijwel altijd door iedereen overschat wordt. Deze constatering heeft belangrijke consequenties voor het straftoemingsbeleid. Veel personen worden onnodig en te lang vastgezet op basis van de ongefundeerde verwachting dat zij (weer) agressieve delicten zullen plegen.
Met literaturopgave.

160
Praag, C.S.: van. *Molukse jongeren in botsing met de Nederlandse maatschappij: de gevolgen van een beleid*. Beleid en maatschappij, 2e jrg., nr. 12, december 1975, blz. 342-348 (N.).

Na de beëindiging van de diepgaande overheidsbemoeiing met de in 1951 geïmmigreerde Molukkers, worden de statistische gegevens over hoe het hen vergaat steeds onnauwkeuriger. De schrijver gaat in op een onlangs verschenen artikel van Van Amersfoort en Biervliet, die de criminaliteit van onder meer de Molukkers hebben behandeld. Hij is het niet eens met de wijze waarop deze schrijvers de criminaliteit van deze bevolkingsgroep relativeren. Hij komt tot de conclusie dat in 1972 niet minder dan 10 procent van de Molukse jongens met de rechter in aanraking is gekomen. Ook de meerjarige Molukkers vertonen verhoudingsgewijs een hogere criminaliteit dan de Nederlanders en de Molukse criminaliteit blijkt van ernstiger aard. De vraag is of, en zo ja, tot op welke hoogte deze criminaliteit politiek geïnspireerd is. Minder dan de helft van de op Molukkers betrekking hebbende vonnissen die in 1974 de krant haalden konden in verband worden gebracht met politiek gemotiveerde delicten. Een hoog non-politiek criminaliteitscijfer blijft te verklaren naast de politieke agressie. De R.M.S.-ideologie heeft volgens de schrijver het sociaal isolement van de Molukkers bevorderd. Veel wijst erop dat het isolement waarin de Molukkers op eigen aandrang en met Nederlandse

medewerking terecht zijn gekomen, kortom, het ontbreken van voldoende contacten met de Nederlandse samenleving, van meer invloed is op de kansen van de jongeren dan de binnen deze contacten geuite vooroordelen, waarvan men het bestaan niet behoeft te ontkennen.
Met literaturopgave.

161
Prins, H. *Psychiatric services and the magistrates' and juvenile courts*. British journal of criminology, 15e jrg., nr. 4, oktober 1975, blz. 315-331.

Middels een schriftelijke enquête heeft de schrijver opinies over psychiatrische adviezen en hulp verzameld. Hierbij werden probation officers en leden van de rechterlijke macht ondervraagd. Enkele van de resultaten zijn: probation officers denken dat rechtbanken vooral psychiatrische adviezen inwinnen wanneer de verdachte reeds eerder behandeld is door een psychiater. De rechters daarentegen leggen meer de nadruk op het gedrag tijdens de zitting. Beide groepen zijn het er over eens dat vooral zij die seksuele- en drugdelicten pleegden, onderzocht moeten worden. In het algemeen kwamen de rol- en statusverschillen tussen de twee groepen ondervraagden overeen met de antwoorden op de gestelde vragen. Dit onderzoek toont volgens de schrijver de wenselijkheid aan van verbetering van de opleiding van rechters.
Met literaturopgave.

162
Reed, J.P., en R.S. Reed. *Doctor, lawyer, Indian chief: old rhymes and new on white collar crime*. International journal of criminology and penology, 3e jrg., nr. 3, augustus 1975, blz. 279-293.

De schrijvers hebben een onderzoek gedaan naar de reactie op witte-boorden-criminaliteit onder 305 Amerikaanse sociologie-studenten. Daartoe werd hen een gestandaardiseerde vragenlijst voorgelegd, waarin geïnformeerd werd naar hun kennis van witte-boorden-criminaliteit, het beeld dat zij hadden van iemand die zich daar schuldig aan maakte, de sancties die zij noodzakelijk achtten voor verschillende soorten witte-boorden-criminaliteit en de sociale afstand die zij tot deze criminelen ervaarden. Om een vergelijking te kunnen trekken tussen hun reactie op gewone en witte-boorden-criminaliteit, werden alle vragen ook gesteld ten aanzien van gewone misdadigers en gewone criminaliteit. De resultaten gaven aan dat weinig bekendheid bestond met het verschijnsel witte-boorden-criminaliteit. Verder bleek dat de witte-boorden-crimineel zich in de ogen van de studenten nauwelijks onderscheidde van de doorsnee-burger. Dit in tegenstelling tot de gewone

misdadiger. De sociale afstand tot de gewone misdadiger werd als aanmerkelijk groter ervaren dan die tot de witte-boorden-crimineel. Wat de sancties voor witte-boorden criminaliteit betreft bestond geen eensgezindheid onder de respondenten. In dit opzicht waren de reacties van de studenten sterk afhankelijk van hun demografische achtergrondkenmerken. Met literatuuropgave.

163

Ruller, S. van. *De beroepspraktijk van de criminoloog nader bekeken*. Kriminologen krant, nr. 20, december 1975, blz. 2-5 (N.).

De beroepsrol van de afgestudeerde criminoloog is volgens de schrijver nog steeds erg onduidelijk. Hij acht dit niet verwonderlijk, daar tot nu toe nog maar weinig afgestudeerden de universiteiten als criminoloog verlieten. Samen met Steenstra van het Criminologisch Instituut van de V.U., waaraan de schrijver ook zelf verbonden is, hield hij een enquête onder personen, werkzaam in voor criminologen interessante functies. In het kort geeft hij weer wat de beide onderzoekers aan de weet zijn gekomen.

164

Tennent, G., en D. Gath. *Bright delinquents. A three-year follow-up study*. British journal of criminology, 15e jrg., nr. 4, oktober 1975, blz. 386-390.

Ondanks het feit dat veel onderzoek is gericht naar de relatie tussen intelligentie en criminaliteit, is er nog weinig bekend over de kenmerken van zeer intelligente kinderen die delinquent worden. In het hier beschreven onderzoek is nagegaan in hoeverre de recidive van een groep van vijftig intelligente delinquente jongens over een periode van drie jaar afweek van die van een groep van vijftig delinquente jongens met een gemiddelde intelligentie. Deze groep was qua leeftijd, etnische achtergrond en delict gelijk aan de andere groep. Het bleek dat er geen verschillen van enige betekenis naar voren kwamen. Met literatuuropgave.

165

Williek, D.H., G. Gehlker en A. McFarland Watts. *Social class as a factor affecting judicial disposition. Defendants charged with criminal homosexual acts*. Criminology an interdisciplinary journal, 13e jrg., nr. 1, mei 1975, blz. 57-77 (U.S.A.).

In dit artikel wordt een onderzoek beschreven waarbij de conclusie van Farrell (1971) wordt getoetst. In het onderzoek van Farrell bleek dat personen met een lage sociaal-economische status strenger gestraft werden voor het plegen van verboden homoseksuele handelingen dan

personen met een hogere status. Van 490 volwassenen die in het begin van de jaren zestig in Los Angeles werden veroordeeld, werd de sociaal-economische status, de aard van het delict en de sanctie vastgesteld en vergeleken. Het bleek dat de zwaarte van de sanctie niet samenhangt met de socio-economische status. Aan het slot van het artikel bespreken de schrijvers enkele modellen ter verklaring van het straftoemetsingsbeleid. Met literatuuropgave.

Gevangeniswezen

Zie ook de excerpten nr. 151 en nr. 154.

166

Colardyn, M. *La problématique de la peine privative de liberté au niveau de la personne et du travail en détention*. Bulletin de l'administration pénitentiaire, 29e jrg., nr. 3, mei-juni 1975, blz. 177-193 (B.).

Mede aan de hand van de betreffende bepalingen in diverse internationale overeenkomsten vergelijkt de schrijver de juridische positie van hen die gevangenisarbeid verrichten met die van de werknemer in de vrije maatschappij. Gevangenisarbeid is niet het resultaat van een vrijwillig gesloten arbeidsovereenkomst maar vloeit voort uit strafrechtelijke voorschriften. De gevangenisarbeider valt buiten de sociale voorzieningen en hij krijgt zijn geld pas als hij wordt ontslagen. De schrijver vindt, dat als men de vrijheidsstraf wil blijven hanteren, men die dan dusdanig tenuitvoer moet leggen, dat de omstandigheden in de inrichtingen – ook waar het de arbeid betreft – zoveel mogelijk moeten lijken op die buiten de muren. Alleen dan kan de vrijheidsstraf voor de gedetineerden zinvol en acceptabel worden.

167

Heim, R.B., I. Marks, en H. Bables. *Operation new concept: prison inmates as youth authority staff aides*. Federal Probation, 39e jrg., nr. 3, september 1975, blz. 47-50 (U.S.A.).

De auteurs beschrijven hoe een zorgvuldig uitgekozen groepje volwassen gedetineerden kan fungeren als assistenten van de staf in een jeugdgevangenis. Dit groepje doet dienst als tekentherapeuten, ontwikkelt en voert programma's uit en voorkomt en beteugelt rustverstoringen. De mogelijke roeiconflicten van de betrokkenen worden beschreven. Sommige van hen zoeken na de detentie werk als jeugdtherapeut, om hun belangstelling in het helpen van jeugdige delinquenten te behouden.

168

Keating, J.M., en R.C. Kotze. *An inmate grievance mechanism: from design to practice*.

Federal Probation, 39e jrg., nr. 3, september 1975, blz. 42-46 (U.S.A.).

De schrijvers zetten uiteen aan welke eisen een procedure moet voldoen voor het uiten en op billijke wijze oplossen van klachten en grieven van gedetineerden. De volgende elementen werden als het meest essentiële aangemerkt: 1) de staf en de gedetineerden moeten participeren in het ontwerpen en het invoeren van de procedure en 2) er moet een onafhankelijke behandeling komen van de grieven door een professionele arbitragecommissie.

169

Ponti, G., en E. Sacchi. *Utilizzazione di nuove tecniche di addestramento manageriale per la preparazione del personale dirigente degli istituti penitenziari*. (Het gebruik van nieuwe technieken om zich te bekwalen als manager bij de opleiding van leidinggevend personeel in strafinrichtingen). Rassegna di studi penitenziari, 25e jrg., nr. 5, september/oktober 1975, blz. 775-793 (I.).

Hoewel het leidinggevend personeel in gevangnissen zeker niet over de hele linie te vergelijken is met dat in handel en industrie, zijn er overeenkomsten aan te wijzen: beide categorieën streven naar maximale kwaliteit en efficiency. Bovendien heeft ook de leiding in een gevangenis autoriteit uit te oefenen en te handhaven, hetgeen meestal niet zonder problemen verloopt. De schrijvers vinden, dat de overheid het leidinggevend gevangenis-personeel evenzeer voor deze taak zou moeten trainen en geregeld bijhouden als handel en industrie dat doet met hun managers. Directeuren van gevangnissen vormen echter een onderdeel van een bureaucratische structuur, en dat is nooit een soepel en open geheel. De auteurs beschrijven hoe ook in het management van bedrijven veel veranderd is: nu behoort het tot de taak van de leiding daarvan, de fabriek of de organisatie voor de medewerkers tot een menselijk bedrijf te maken waarin allen participeren. Dit vereist wel degelijk een zeer speciale scholing, die vooral gericht moet zijn op het motiveren van de medewerkers en die een grondige kennis van individueel en groepsgedrag van mensen dient bij te brengen; belangrijk is vooral de persoon van de (aanstaande) manager zelf. Ook een gevangenis-directeur moet binnen een organisatie leiding geven aan diverse categorieën mensen. Het is voor hem echter heel moeilijk uit het oude rolpatroon te stappen, omdat hij bij die stap alle zekerheid verliest. Er zal een nieuwe generatie gevangenis-directeuren moeten worden gevormd, volgens dezelfde principes als waarmee men managers in het bedrijfsleven een technisch-professionele en een psycho-sociologische training geeft. Iemand die op deze wijze is gevormd, kan in zijn organisatie die vorming weer doorgeven aan anderen, vooral

wat betreft het hanteren van intermenselijke relaties.

Met literatuuropgave.

Reclassering

Zie ook excerpt nr. 167.

170

Jongkind, G. *Kanttekening bij een 5-jarig experiment in het jeugdhuis van bewaring 'de Sprang'*.

Balans, 6e jrg., nr. 8, september 1975, blz. 1-5 (N.).

De schrijver behandelt de aanvankelijke uitgangspunten van het experiment en de evolutie daarvan. Eerst komen het werkklimaat en het leefklimaat aan de orde. Vervolgens de doelstelling: gekozen werd voor een systeem met mogelijkheden, binnen de beperkingen van de bewaring, om een aanbod tot hulpverlening te doen aan de ingesloten. Om deze doelstelling uit te werken hield de schrijver zich bezig met het verzamelen van gegevens om de doelstelling te kunnen toetsen, met de selectie van de ingesloten, de organisatie van de arbeid en met de soort arbeid die verricht kan worden. Het systeem blijkt bijzonder personeelsintensief. Het vraagt niet alleen continuïteit naar andere inrichtingen maar ook naar de reclassering toe. Omdat ingrijpende veranderingen in een inrichting spannings- en conflictsituaties van velerlei aard opleveren, pleit de schrijver vanuit de ervaring in 'de Sprang', voor deskundige begeleiding van die veranderingsprocessen. De resultaten ervan zijn naar zijn idee het trotseren van die moeilijkheden waard.

Psychiatrische zorg

Zie ook excerpt nr. 161.

171

Rotenberg, M. *Self-labeling theory: preliminary findings among mental patients*.

British journal of criminology, 15e jrg., nr. 4, oktober 1975, blz. 360-375.

In dit artikel wordt een aanvulling gegeven op de labelingtheorie. De schrijver onderscheidt een viertal niveaus van 'self-labeling'. Deze indeling wordt toegepast in een onderzoek onder psychiatrische patiënten in Israël. Het bleek dat culturele verschillen een rol spelen bij het 'self-labeling' proces. Na verloop van tijd echter bij voortdurende psychiatrische behandeling verdwijnen deze verschillen. Met literatuuropgave.

Kinderbescherming

172

Angenent, H.L.W. *Jeugdwelzijn en kinderscherming: de 'Startnota jeugdwelzijnsbeleid' van de gemengde interdepartementale werkgroep jeugdwelzijnsbeleid.*

Nederlands tijdschrift voor criminologie, 17e jrg., nr. 5, oktober 1975, blz. 208-213.

Op het jeugdbeleid van de overheid bestaat volgens de schrijver nogal wat kritiek. Onder meer is door velen gewezen op het feit dat verschillende ministeries een van elkaar afwijkend beleid voeren, dat bovendien te autoritair is en wereldvreemd. Reeds jaren zouden velen de kinderscherming los willen maken van het Ministerie van Justitie en plaatsen in het geheel van het jeugdwelzijns-werk. Het lijkt de schrijver daarom geen slechte gedachte dat er een interdepartementale werkgroep in het leven is geroepen, die zich over het jeugdwelzijnsbeleid moet buigen. De eerste nota heeft tot doel de taak van de werkgroep uiteen te zetten en de richting die ze denkt te gaan toe te lichten. De werkgroep voert een theoretisch model in, waarbij zij drie sectoren in het jeugdbeleid onderscheidt: het welzijnsbeleid, het welzijnswerk en het hulpverleningswerk. De werkgroep wil het zwaartepunt van haar activiteiten leggen bij deze derde sector, de hulpverlening, die zich in concreto richt tot die individuen en groepen die het niet hebben weten te rooien. Zij komt hier tot een hele waslijst van knelpunten. Hoewel de schrijver deze startnota een oppervlakkige weergave en samenvatting vindt van ideeën die ook reeds door anderen te berde zijn gebracht, concludeert hij dat het toch een duidelijk en nuttig stuk geworden is, waaruit een open en positieve opstelling blijkt. Hij spreekt daarom de wens uit dat de werkgroep met haar frisse nota een betere toekomst beschoren zal zijn dan de vele nota's en discussiestukken, die betreffende het welzijnswerk steeds geproduceerd worden, maar waarbij naar zijn mening slechts geredekavel en niets concreets uit de bus komt.

Politie

Ooijen, D. van. *Meningen van Nederlandse politiechefs over rechtsbijstand aan verdachten.* Het tijdschrift voor de politie, 37e jrg., nr. 11, november 1975, blz. 377-389 (N.).

Aan de politiechefs van rijks- en gemeentepolitie is middels een enquête gevraagd wat zij vonden van de vroegtijdige rechtsbijstand aan verdachten, die per 1 januari 1974 wettelijk mogelijk werd. Uit de antwoorden concludeert de schrijver dat bijna alle politiechefs de

regeling hebben geaccepteerd. Dat 52,2 procent van de ondervraagden neutraal reageerde en zelfs 45,6 procent positief, geeft reden om aan te nemen dat de Nederlandse politiechef weinig moeite heeft met de vroegtijdige rechtsbijstand aan in verzekeringgestelden. Meer dan 94 procent meent dat het contact tussen advocatuur en politie neutraal of plezierig is. De jongere politie-ambtenaren accepteren de regeling gemakkelijker dan de ouderen. De Nederlandse politiechefs wijzen de aanwezigheid van een advocaat bij het politieverhoor in het algemeen af. Ruim 35 procent van de chefs acht het contact dat de advocaat met de verdachte kan hebben nauwelijks nuttig of zelfs van geen enkel nut. De wetwijziging blijkt niet negatief te hebben gewerkt op de betrokkenheid van de opsporingsambtenaar bij zijn werk. In ongeveer de helft van het aantal gevallen is de advocaat binnen zes uur op het politiebureau. Het artikel besluit met een beschouwing over de betrouwbaarheid van de enquête. De statistische bewerkingen zijn van R. L. Bergsma. Met tabellenbijlage.

174

Raymond, J.S., J.S. Miller, en J. Sensenig. *A source of potential social conflict: police versus addict value structures.*

International journal of criminology and penology, 3e jrg., nr. 3, augustus 1975, blz. 267-278.

Uitgaande van de theorie dat antagonismen en conflicten tussen groepen voor een belangrijk deel te herleiden zijn tot verschillen in waarden, hebben de schrijvers de waarde-structuren van politie-agenten en drug-gebruikers in de Verenigde Staten onderzocht. Daartoe werd aan 291 drug-gebruikers en 153 politie-agenten een lijst met 36 waarden voorgelegd met de opdracht deze in volgorde van belangrijkheid te rangschikken. Naast een aantal overeenkomsten werden ook verscheidene significante verschillen in waarde-oriëntatie geconstateerd. In hun analyse van de onderzoekresultaten stellen de schrijvers dat deze verschillen voor een deel te verklaren zijn uit het feit dat politie-agenten en drug-gebruikers verschillende rollen in de samenleving vervullen: de politie-agenten als vertegenwoordigers van de algemeen aanvaarde maatschappelijke normen en de drug-gebruikers als een speciale groep devianten. Daarnaast zijn er verschillen die niet herleid kunnen worden tot verschillende rolverwachtingen. Het zijn deze verschillen, aldus de schrijvers, die het bestaande roloeffiet tussen politie-agenten en drug-gebruikers kunnen versterken. Met literaturopgave.

175

Stebbins, R.A., en C. Flynn. *Police definitions of the situation: evaluation of a diploma*

program in law enforcement and community relations.

Canadian journal of criminology and corrections, 17c jrg., nr. 4, oktober 1975, blz. 326-333.

De auteurs beschrijven het effect van een cursus voor politie-agenten in opleiding. De cursus was erop gericht een goede relatie te bevorderen tussen de politie-agent en de burgers, met wie hij in contact treedt. Bij de evaluatie van de cursus werd nagegaan of de deelnemers het gedrag van de burgers na de cursus anders beoordeelden dan daarvoor. Enkele veranderingen werden geconstateerd.
Met literatuuropgave.

176
Sykes, R.E., en J.P. Clark. *A theory of deference exchange in police-civilian encounters.*
American journal of sociology, 81e jrg., nr. 3, november 1975, blz. 584-600.

Uitgaande van een normatieve en wederkerige benadering van het contact dat de politie met de burger heeft, komt de schrijver tot een theorie die gebaseerd is op de uitwisseling van wederzijdse achting. De benadering wijkt af van vele voorgaande studies, doordat de schrijver het politiegedrag niet verklaart met psychologische argumenten. Als redenen voor deze benadering wijst hij op het feit, dat de politiemann niet anders is dan een gewone burger, dat het werk van de politie niet zo gevaarlijk is als wel wordt gedacht en dat het grootste deel van het werk van een politiemann vorm krijgt in de relatie tot de burger. Daarom moet het gedrag van de politie worden verklaard met gebruikmaking van de regels die de relatie tussen de politie en de burger bepalen en die aan hen beiden bekend zijn. Eén van deze regels is de zogenaamde a-symmetrische statusnorm. De politiemann handelt in zijn contact met de burger ten gevolge van zijn beroepsrol vanuit een hogere status. De schrijver komt na een onderzoek van zijn hypothesen tot de conclusie, dat de a-symmetrische statusnorm het verloop van de wederzijdse uitwisseling van achting en waardering, en daarmee het gedrag van de politie, in belangrijke mate bepaalt.
Met literatuuropgave.

177
Vonhoff, H.L.J. *De rolverdeling tussen bestuur en politie met betrekking tot het maatschappelijk gebeuren.*
Algemeen politiebld, 124e jrg., nr. 24, 22 november 1975, blz. 579-583 (N.).

De genoemde rolverdeling kan volgens de schrijver slechts een momentopname bevatten omdat de maatschappij voortdurend verandert, waarbij een verschuiving plaatsvindt van alle maatschappelijke relaties. Er is thans een verandering van heersen naar leiden. Onze samen-

leving is gegroeid naar een situatie waar oude vertrouwde normen spectaculair zijn doorbroken. Men moet rekening houden met mensen die kritisch zijn ingesteld. Actiegroepen, aanvankelijk verketterd en genegeerd, werden steeds groter en ludieker. Men wil inspraak. Daar de overheidsadministratie hierop vaak traag reageert ontstaat er een spanningsveld tussen burger en overheid. Daarin moet de politie ineens een geheel eigen rol gaan vervullen, die vroeger eenvoudiger was: de politie handhaafde eenvoudigweg het bestuurlijke standpunt, en dwong dat zondig heel erg fors af. Het handhaven van de openbare orde gaat thans over in een gesprek met de burgerij en soms nog verder in een vorm van onderhandelen. Dit is een positief gevolg van het feit dat de politie direct geconfronteerd wordt met de burger en diens verlangens. Aan deze rolverschuiving bij het uitoefenen van de politietaken zijn risico's verbonden. Zulk politieoptreden zal alleen goed functioneren als er een heel open en direct contact bestaat tussen burgerij en politie, maar vooral tussen politie en bestuur. Er mogen geen toezeggingen gedaan worden, die niet waargemaakt kunnen worden. De schrijver werkt vervolgens uit hoe dit in de praktijk gerealiseerd kan worden en meent dat dit onderwerp bijzondere aandacht verdient daar volgens hem de directe confrontatie in de toekomst frequenter zal voorkomen en dieper zal insnijden.

Drugs

Zie ook excerpt nr. 174

Roorda, P.A. *Behandeling van verslaafden aan opiaten in een Huis van Bewaring.*
Proces, 54e jrg., nr. 10, oktober 1975, blz. 215-224 (N.).

De schrijver bespreekt de behandeling van verslaafden aan opiaten in het Huis van Bewaring te Haarlem, waar hij gestichtsarts is. De gebruikers van andere drugs laat hij hierbij buiten beschouwing daar deze geen specifieke problemen veroorzaken. Moeilijkheden immers bij de verpleging van verslaafden aan opiaten – sinds 1972 geen morfine of opium, maar heroïne – zijn de onthoudingsverschijnselen en wat daarmee samenhangt. In tegenstelling tot Mulder, die pleitte voor een speciaal instituut voor alle delinquente drugpatiënten, meent Roorda dat de behandelmogelijkheden in een gewoon Huis van Bewaring redelijk goed zijn. Problemen bij het vaststellen van een behandelingsmethode zijn onder meer de onbekendheid van de duur van de detentie en het gebrek aan literatuur over de behandeling van drugpatiënten tijdens de detentie. Ervaringen in de vrije buitenwereld opgedaan zijn nauwelijks bruikbaar: vrijwilligheid en sterke moti-

vatie tot het ondergaan van een behandeling (essentieel voor het succes daarvan) ontbreken in een Huis van Bewaring. Juist het ontbreken van deze vrije wil bleek een bezwaar bij de aanvankelijk gevolgde behandelingswijze door algehele onthouding. Weer vrij, hervatte de patiënt onmiddellijk het druggebruik. De thans, sinds 1972 gevolgde methode voor behandeling met het vervangende middel methadon biedt het voordeel dat in overleg met de patiënt de dosis van dit middel steeds verminderd kan worden. De patiënt heeft volledige inspraak in het behandelingsplan en op deze wijze is er sprake van eigen wil en eigen prestatie.

179

Smart, R.G. *Recent studies of the validity and reliability of self-reported drug use, 1970-1974*. Canadian journal of criminology and corrections, 17e jrg., nr. 4, oktober 1975, blz. 326-333.

De schrijver bespreekt enkele recente onderzoeken die tot doel hadden de betrouwbaarheid en de validiteit van zelf-gerapporteerd druggebruik na te gaan. Hij trekt de conclusie dat er niet veel onderzoek is naar de betrouwbaarheid. De weinige informatie die wel beschikbaar is wijst echter op een grote betrouwbaarheid. Er zijn verschillende onderzoeken verricht naar de validiteit van dit soort druggebruik. Deze wijzen op een grote validiteit. Er is volgens de schrijver nog onderzoek vereist naar het effect van de 'onderreporting', dat is het opgeven van een te lage hoeveelheid druggebruik door de betrokkenen. Met literatuuropgave.

Boekwerken

Over de adressen der bibliotheken waarbij de genoemde publikaties ter inzage kunnen worden gevraagd, kunnen inlichtingen worden ingewonnen bij het Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum, Laan Copes van Cattenburch 62, 's-Gravenhage, tel. 614311, toestel 437.

Agression und Fernsehen; gefährdet das Fernsehen die Kinder?; hrsg. von A. Silbermann, H. Heinrichs, R.M. Liebert et al. Tübingen, Katzmann, 1974.
Jugend-Bildung-Erziehung, Elternbuch.

Aspects of criminality among migrant workers. Strasbourg, Council of Europe, 1975.

Bean, Ph. *The social control of drugs;* ed. by C.M. Campbell et al. London, Robertson, 1974.

Brandon, D. *Homeless.* London, Sheldon, 1974.
Sheldon press book.

Breuvart, J., A. Algan et J. Seloche. *Que deviennent-ils? Etude comparative des niveaux d'intégration sociale d'une population de mineurs de justice.* Vaucresson, Centre de formation et de recherche de l'éducation surveillée, 1974.
Enquêtes et recherches, Centre national de recherche scientifique.

Child abuse: intervention and treatment; ed by N.B. Ebeling and D.A. Hill. Acton, Publishing sciences group, 1975.

'Dag diender', het congres dat nooit doorging. Amsterdam, Coornhert - Liga, 1975.

Denkers, F.C.A.M. *Criminologie en beleid;* de invloed van penologische research op het strafrechtelijke beleid. Nijmegen, Dekker & van de Vegt, 1976.

Effendy, R. *Lotto en criminaliteit;* een onderzoek naar de persoon van de lottospeler alsmede de relatie tussen de invoering van de lotto en de ontwikkeling van de vermogenscriminaliteit. Groningen, Rijksuniversiteit Groningen, 1975.

Empirische Rechtssoziologie; hrsg. von E. Blankenburg. München 1975.

Enschede, Ch.J., H.C.M. Moor-Smeets en A.H.J. Swart. *Strafvorming;* twee verslagen van het Seminarium van Hamel te Amsterdam, met een paar beschouwingen over straftoemeting. Arnhem, Gouda Quint, 1975.

Enschede, Ch.J., en Th.W. van Veen. *Cassatie in strafzaken functioneel en organisatorisch beschouwd.* Zwolle, 1974.
Preadviezen van de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland.

Heek, F. van. *Actieve euthanasie als sociolo-*

gisch probleem; een macro-sociologische verkenning van feiten en samenhangen. Meppel, Boom, 1975.

Henry, M., et G. Laurent. *Les adolescents criminels et la justice*. Vaucresson, Centre de formation et de recherche de l'éducation surveillée, 1974. Enquêtes et recherches, 10.

Hockstra, M. *Registratie en hulpverlening*. Utrecht, Nationaal centrum voor geestelijke volksgezondheid, 1975.

Iersel, Th. van, en W. van Kordelaar. *Scheefgroeien met je straf*; orthopedagogiek binnen het justitiële veld. Nijmegen, Katholieke universiteit, 1974. Doktoraalscriptie orthopedagogiek.

Interim-rapport *werkgroep bewaking en beveiliging 1975*; met medew. van J.J. Kroeskamp, B. Boer en G.J. Feijlbrief. 's-Gravenhage, 1975.

Jong, N.H.J. de. *Onderzoek plaatsing van jongens in een kindertehuis*; onder supervisie van H.A.M. Wilke en R.W. Jongman. Groningen, 1975.

Kinderbeschermingsrecht; *tekstuitgave*. Den Haag, Vuga, 1975.

Lingen, N. van. *Auteursrecht in hoofdlijnen*. Groningen, Tjeenk Willink, 1975.

Opsporing *verzoekt*. Hilversum, Nederlandse omroepstichting, Afdeling kijk- en luisteronderzoek, 1976.

Oomen, C.P.Chr.M., en Y. in 't Veld de Bok. *Alternatieve strafrechtelijke sancties*; een literatuurrapport. Z.pl., z.uitg., 1975.

Perry, F.G. *Information for the court: a new look at social inquiry reports*. Cambridge, University of Cambridge, 1974.

Plack, A. *Plädoyer für die Abschaffung des Strafrechts*. München, 1974.

Politieke *gevangenen in de USSR*: wetgeving, gevangnissen, strafkampen en psychiatrische klinieken. Amsterdam, Amnesty international, 1975.

Probleme *der Strafprozessreform*; Berliner Gastvorträge; von H.H. Jeschek, H. Dünnebiel, C. Roxin et al.; hrsg. von H. Lüttger. Berlin usw., De Gruyter, 1975.

Straffälligenpädagogik und delinquenzprophylaxe; Vorstudien und Diskussionsmaterialien für einen neuen Schwerpunkt in Forschung, Lehre und Studium; Beiträge von G. Deimling, A. Krebs et al.; hrsg. von G. Deimling und H. Lenzen. Neuwied usw., 1974.

Sutherland, A. *Gypsies; the hidden Americans*. London, Tavistock, 1975.

Thomas, C.W., J. Sherwood Williams en I. Haen. *Misdaadafschrikking*; een her-formulering van de afschrikkingstypologie van Chambliss; artikel gepresenteerd op de 18th Annual Southern conference in corrections, Talahassee, Florida, februari 1973. Talahassee, 1973.

Varieties of residential experience; by J. Tizard., I Sinclair and R.V.G. Clarke. London enz., Routledge & Kegan, 1975.